

*”Jag skyddar barnen och deras familjer, men vem skyddar
mig?”*

En intervjustudie om förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö under pandemin

Adela Ghizila

2022

Examensarbete, avancerad nivå (masterexamen), 30 hp
Arbetshälsovetenskap
Masterprogram i arbetshälsovetenskap
Examensarbete i arbetshälsovetenskap
Handledare: Birgitta Wäitavaara
Examinator: Fredrik Hellström

Abstract

Adela Ghizila

”I protect the children and their families, but who protects me?”- An interview study about preschool teachers’ experience of their work environment during the pandemic

Master thesis in Occupational health Science, 30 hp University of Gävle

Aim: The aim of this study was to investigate preschool teachers’ experience of their work environment in preschool during the pandemic. **Method:** Qualitative interview study with semi structured interview guide. Nine preschool teachers working in different preschools were interviewed. Collected data was analysed with phenomenographic analysis method. **Results:** Seven distinct main categories that describe and reflect preschool teachers' experience of their work environment during the pandemic: low staffing made their work situation more difficult and gave them poorer conditions for recovery and well-being; collaboration, support and meeting among colleagues and guardians has both promoted and challenged their work and well-being; conditions and expectations meant difficulties and opportunities for the didactic task, along with preschool teachers` well-being and recovery; new tasks and reduced contact with guardians created obstacles and opportunities for preschool teachers nevertheless contributed to increased stress; imbalance between work situation, solidarity and work ethic, and lack of recognition contributed to reduced motivation, commitment and recovery; ambiguity in the guidelines and nature of work made it difficult for preschool teachers to conduct their activities and comply with the restrictions, which had an impact on their health; continuous support from manager contributed to security, reduced stress and clearer leadership. **Conclusions:** The results show that the pandemic has affected preschool teachers' work situation, relationships and cooperation with colleagues, managers, and guardians, as well as work conditions.

Keywords : Preschool teachers, work environment, Covid-19, pandemic, interview study

Sammanfattning

Adela Ghizila

”Jag skyddar barnen och deras familjer men vem skyddar mig?” - En intervjustudie om förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö under pandemin

Examensarbete i arbetshälsovetenskap 30 hp, Högskolan i Gävle

Bakgrund: Tidigt under pandemin orsakad av Covid-19 publicerades allmänna råd för att motverka smittspridningen, vilket inneburit bland annat att i stor utsträckning arbetsgivare skulle införa distansarbete. Detta har inte rört förskolor och grundskolor, som har varit ett stöd för hela samhället, när huvudman bestämt att hålla verksamheten öppna. Forskning kring hur förskollärare upplever sin arbetsmiljö under pandemin är mycket begränsad, eftersom forskning mestadels fokuserat på distansundervisning världen över. Dock är det bevisat att det finns stor risk för långvariga negativa konsekvenser på förskollärares välbefinnande och psykisk hälsa efter pandemin. Att undersöka förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö under pandemin skulle kunna medföra användbar kunskap. Studiens resultat skulle kunna ligga till grund för hur rektorer och ledning för kommunens förskolor kan arbeta för att främja hälsa och välbefinnande bland förskollärare och på så sätt förhindra eller minska risken för eventuella sjukskrivningar och ohälsa. **Syfte:** Syftet med denna studie är att undersöka förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö i förskolan under pandemin. **Metod:** Kvalitativ intervjustudie med semistrukturerad intervjuguide. Nio förskollärare som arbetar i olika förskolor intervjuades. Datainsamlingen analyserades med fenomenografisk analysmetod. **Resultat:** Sju distinkta huvudkategorier som beskriver och speglar förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö under pandemin. **Slutsats:** Resultatet visar att pandemin har påverkat förskollärares arbetssituation, relationer och samarbetet med kollegor, chef och vårdnadshavare, och förutsättningar i arbetet.

Nyckelord: Förskollärare, arbetsmiljö, Covid-19, pandemi, intervjustudie

Förord

Först och främst vill jag tacka min handledare och lektor, Birgitta Wiitavaara, som alltid kom med konstruktiva förslag och otroligt snabb återkoppling.

Vill också tacka alla deltagare som tog sin tid för att delta i denna studie trots en pågående pandemi. Utan er skulle detta arbete inte vara möjligt.

Tack till alla lärare jag mött under hela programmet som också stött mig i olika moment.

Sist men inte minst vill jag tacka min familj, som haft tålamod under dessa två år programmet pågick.

Adela Ghizila

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	1
1.1. Förskollärares yrkesroll	1
1.2. Arbetsmiljö i förskolan	2
1.2.1. Arbetsmiljö i förskolan under coronapandemin	3
1.2.2. Problemformulering	4
2. Syfte	4
3. Metod	5
3.1 Litteratursökning	5
3.2 Design	5
3.3 Urval	5
3.4 Tillvägagångsätt	6
3.5 Datainsamling	7
3.6 Databearbetning och analys	8
4. Forskningsetiska överväganden.....	9
5. Resultat.....	10
5.1. Låg bemanning försvårar arbetssituationen och ger sämre förutsättningar för återhämtning och välbefinnande.....	10
5.2. Samarbete, stöd och bemötande bland kollegor och vårdnadshavare främjar och utmanar arbetet och välmående.....	11
5.3. Förutsättningar och förväntningar kan innebära svårigheter och möjligheter för pedagogiska uppdraget, men också för välbefinnande och återhämtning.....	13
5.4. Nya arbetsuppgifter och minskad kontakt med vårdnadshavare skapar hinder och möjligheter men bidrar till ökad stress.....	15
5.5. Obalans mellan arbetssituationen, solidaritet och arbetsmoral, och brist på	

erkännande innebär minskad motivation, engagemang och återhämtning.....	16
5.6. Otydlighet i riktlinjerna och arbetets karaktär försvårar möjligheten att bedriva verksamheten och följa restriktionerna, och påverkar hälsan.....	17
5.7. Kontinuerligt stöd bidrar till trygghet, minskad stress och tydligare befogenheter	19
6. Diskussion.....	20
6.1 Resultatdiskussion.....	20
6.1.1. Låg bemanning försvårar arbetssituationen och ger sämre förutsättningar för återhämtning och välbefinnande.....	20
6.1.2. Samarbete, stöd och bemötande bland kollegor och vårdnadshavare främjar och utmanar arbetet och välmående.....	21
6.1.3. Förutsättningar och förväntningar kan innebära svårigheter och möjligheter för pedagogiska uppdraget, men också för välbefinnande och återhämtning.....	22
6.1.4. Nya arbetsuppgifter och minskad kontakt med vårdnadshavare skapar hinder och möjligheter men bidrar till ökad stress.....	23
6.1.5. Obalans mellan arbetssituationen, solidaritet och arbetsmoral, och brist på erkännande innebär minskad motivation, engagemang och återhämtning.....	24
6.1.6. Otydlighet i riktlinjerna och arbetets karaktär försvårar möjligheten att bedriva verksamheten och följa restriktionerna, och påverkar hälsan.....	25
6.1.7. Kontinuerligt stöd bidrar till trygghet, minskad stress och tydligare befogenheter.....	26
6.2 Metoddiskussion.....	27
7. Förslag till fortsatt forskning.....	30
8. Slutsats.....	30
9. Referenser.....	31

Bilaga 1 - Tillståndsformulär

Bilaga 2 - Informationsbrev deltagare

Bilaga 3 - Intervjuguide

Bilaga 4 - Resultat: Huvudkategorier med tillhörande subkategorier

Bilaga 5 - Utdrag ur analysprocessen

1. Bakgrund

Tidigt under pandemin orsakad av Covid-19, publicerade Folkhälsomyndigheten allmänna råd för att motverka smittspridningen, vilket bland annat har inneburit att arbetsgivare i stor utsträckning skulle införa distansarbete (Folkhälsomyndigheten, 2020d). Detta har inte rört förskolor och grundskolor. Enligt Folkhälsomyndigheten har det varit viktigt att barn och elever fortsätter gå i förskolan och grundskolan för att deras föräldrar kunna arbeta och på så sätt samhället kunna fortsätta fungera (Folkhälsomyndigheten, 2020b). Förskolor och grundskolor har varit ett stöd för hela samhället.

Under pandemin har bristande förutsättningar för att kunna genomföra sitt uppdrag inom förskolan och ytterligare krav i arbetet för att minimera risken för smittspridning, lett till att en redan hög arbetsbelastning har blivit ohållbar. En rapport från Lärarförbundet (2020b) har visat att läget inom förskolan är akut. Dubbelarbetet och arbetsbelastningen på grund av bland annat extra städning och att täcka för sina kollegor, har ökat (Lärarförbundet, 2020b). Enligt en annan rapport som genomfördes av samma förbund (Lärarförbundet, 2020a) har arbetssituationen försämrats och att följa Folkhälsomyndighetens riktlinjer i syfte att förebygga smittspridningen, har även skapat en extra arbetsbörda för förskollärare. Rapporten visar att 82 procent av förskollärare hade under de två senaste veckorna upplevt en antingen hög, mycket hög och extremt hög arbetsbelastning. Dessutom konstaterades att 44 procent av förskollärare hade, minst en gång i veckan sedan pandemin börjat, hamnat i diskussion med föräldrar vid lämning av barn som visade symtom av Covid-19 (Lärarförbundet, 2020c).

1.1. Förskollärares yrkesroll

Förskolan är en egen skolform och heltidsverksamhet som styrs av både skollagen (SFS2010:800, 2010) och läroplan för förskolan (Skolverket, 2018).

Förskollärares arbetsroll innebär att arbeta med barn mellan 1 och 6 år i förskolan och att arbeta tillsammans med barnskötare i arbetslag. Förskolläraren har yttersta ansvaret gällande det pedagogiska innehållet och att verksamheten bedrivs utifrån läroplanens mål och riktlinjer. Förskollärare är sedan några år tillbaka ett legitimationsyrke, vilket innebär att för att undervisa i förskolan, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år behövs legitimation. När läroplan för förskolan reviderades 2011, fick förskolläraren ett utökat ansvar inom flera områden, bland annat för undervisning, dokumentation, planering och ledarskap.

1.2 Arbetsmiljö i förskolan

Förskolans arbetsmiljö har genomgått stora förändringar de senaste tjugo åren, när huvudmannen infört större barngrupper och minskat antalet anställda. Konsekvenserna av större barngrupper och det minskade antalet anställda har visat sig leda till både högre ljudnivåer och begränsad möjlighet att påverka och styra verksamheten (Sjödin et al., 2012; Söderberg et al., 2011). Till detta kan även räknas den mentala belastningen. Dessutom hinner förskollärare inte längre med omsorgen och undervisningen på ett tillfredställande sätt, vilket är problematiskt vad gäller deras förutsättningar att utöva sitt arbete och deras välbefinnande (Söderberg et al., 2011).

I Arbetsmiljöverkets rapport om tillsyn av förskolor konstateras att personal i förskolan ofta upplevt hög arbetsbelastning och stress (Arbetsmiljöverket, 2011). Arbetsmiljöverkets senaste rapport om arbetsorsakade besvär från 2021 visar, liksom den tidigare från 2011, en hög arbetsbelastning bland förskollärare (Arbetsmiljöverket, 2021). Arbetsmiljöverkets rapport om arbetsmiljö under 2019 visar att 48 procent av förskolepersonalen utsätts för buller i arbetsmiljön samtidigt som 44 procent upplever arbetet som psykisk påfrestande (Arbetsmiljöverket, 2020).

Annan tidigare forskning (Persson & Tallberg Broman, 2019) identifierar, förutom stora barngrupper, ytterligare aspekter som påverkar förskollärares hälsa. Hög personalfrånvaro och brist på vikarier har visat sig leda till ökad arbetsbelastning och högre krav i arbetet, och därav har orsakat ökad psykisk ohälsa och därmed hög sjukfrånvaro.

Tunga lyft och obekväma arbetsställningar är andra exempel på ergonomiska belastningar inom förskolan (Arbetsmiljöverket, 2011; Försäkringskassa, 2018). Ungefär 10 procent av alla yrkesarbetade kvinnor rapporterat tunga lyft, över 15 kg varje dag, vilket är särskilt vanligt hos förskollärare och fritidspedagoger (22%) (FORTE, 2016).

Schaack et al. (2020) konstaterar i sin studie att brist på kontroll över sin arbetssituation utgör en arbetsmiljörisk bland förskollärare. En annan studie (Farewell et al., 2020) finner att 62 procent av förskollärare har för mycket arbete, medan 82 procent rapporterar att det inte finns tillräckligt med personal för att få allt arbete gjort.

Annan tidigare forskning har också påvisat andra orsaker till psykiska och fysiska påfrestningar som förskollärare kan påverkas av: barns utmanande beteende (Jeon et al., 2018; Schaack et al., 2020), arbete med barn och deras familjer (De Stasio et al., 2017; Løvgren, 2016), relationer med kollegor (von Haaren-Mack et al., 2019), brist på socialt stöd (Li & Zhang, 2019; Ying Hu et al., 2019), och brist på återhämnning (Aronsson et al., 2014).

1.2.1 Arbetsmiljö i förskolan under pandemin

I slutet av december 2019 upptäcktes ett nytt virus i Wuhan, Kina, SARS-CoV-2.

Världshälsoorganisationen (WHO, 2020) benämnde sjukdomen Covid-19. Smittspridningen har haft en galopperande förlopp vilket har lett till ett pandemiskt utbrott. Därmed har pandemin orsakat stora omställningar i många delar av arbetsmarknaden och samhället i stort. Viruset har rangordnats som en samhällsfarlig sjukdom och därmed har åtgärder satts in för att begränsa smittspridningen (Folkhälsomyndigheten, 2020a).

Mycket av tidigare forskning kring Covid-19 relaterad till förskolan rör distansundervisning och hur det kan påverka barnens utveckling nu och i framtiden. De flesta länder i världen har haft lockdown, vilket har inneburit att utbildning inom förskolan har bedrivits på distans. Detta har visat sig vara en stor utmaning för både förskollärare och föräldrar. Atilas et al. (2021) kom fram till att distansundervisningen på förskolan, som rör barn mellan 3 och 5 år, har kunnat genomföras med stöd av föräldrarna via olika digitala verktyg, såsom WhatsApp, Zoom eller Teams. Förskollärarna förberedde paket med olika material och aktiviteter som sedan kunde hämtas av föräldrarna på förskolan, eller i vissa fall levererades med maten som skickades hem till barnen (Atilas et al., 2021). Dessa förhållanden stämmer dock inte med situationen i Sverige eftersom förskolan i Sverige inte har bedrivit distansundervisning under pandemin, utan arbetat vidare på plats.

Quinones et al. (2021) har undersökt förskollärares upplevelse av känslomässiga krav under pandemin i Australien. Resultatet visar att förskollärare har kämpat för erkännande därför att samhället inte bekräftade dem som värdefulla aktörer under pandemin. Solidaritet uppstod bland kollegor när de visade sitt stöd till varandra med tanken på de nya kraven i arbetet. Pramling Samuelsson et al. (2020) rapporterar i sin studie gällande pandemins konsekvenser för förskolan i tre olika länder, Sverige, Norge och USA, att de tre länderna har agerat olika gällande riktlinjer och allmänna råd. Förskolan i Sverige fortsatte vara öppen, medan Norge stängde både förskolor och skolor. I USA, mer specifikt Kalifornien, beslutades att förskolor skulle säkra omsorgen för barn vars föräldrar har samhällsviktiga yrken. Även fast länderna agerade olika, har förskollärare upplevt stora utmaningar i arbetet för att säkerställa en trygg miljö och lärorik undervisning för barnen. Därtill har de upplevt stort engagemang mot barn och vårdnadshavare (Pramling Samuelsson et al., 2020). Forskning kring anställda inom skolan och förskolan under pandemin har även genomförts i andra länder som Storbritannien, Island, Canada och USA. Den visar att personalen har upplevt höga nivåer av stress och en relativt låg nivå av välbefinnande (Crawford et al., 2021; Dýrfjörð & Hreiðrasdóttir, 2020; Eadie et al., 2021; Kim et al., 2022). Dessutom har identifierats olika problematiska faktorer som har påverkat lärare: osäkerhet,

arbetsbelastning, oro för andras välbefinnande, kampen att hålla sig frisk medan de upprätthåller barnens hälsa och säkerhet, attityder och uppfattningar om yrket, otydlighet från folkhälsomyndigheten angående riktlinjer och rekommendationer, press på ökad dokumentation och svårigheten att inta flera roller och arbetsuppgifter (Bigras et al., 2021; Crawford et al., 2021; Dýrfjörð & Hreiðrasdóttir, 2020; Kim et al., 2022).

1.2.2 Problemformulering

När pandemin började sprida sig över hela världen uppstod ytterligare en utmaning, att hålla verksamheten öppen trots osäkerheten kring smittspridningen och vad detta innebär i praktiken. Många länder stängde utbildningsinstitutionerna, bland annat förskolor och grundskolor, vilket Sverige inte gjorde. Därför är forskning kring hur förskollärare har upplevt sin arbetsmiljö under pandemin mycket begränsad, eftersom forskning mestadels har fokuserat på distansundervisning världen över.

Arbetsmiljöverkets rapporter om arbetsorsakade besvär visar en ökning av besvär som har orsakats av arbetsmiljöfaktorer bland förskollärare från 33,3 % år 2016 till 46 % år 2020 (Arbetsmiljöverket, 2016, 2018, 2021). Den vanligaste orsaken till besvär har visat sig vara hög arbetsbelastning. Bigras et.al (2021) och Crawford et.al (2021) uppmärksammar att det finns stor risk för långvariga negativa konsekvenser på förskollärares välbefinnande och psykisk hälsa efter pandemin på grund av ökade arbetskrav och behovet av att ständigt anpassa sig till nya situationer. Mot den bakgrunden styrks behovet av forskning kring hur förskollärare har upplevt sin arbetsmiljö under pandemin. Hittills har forskning endast genomförts utanför Sverige och restriktionerna har skiljt sig mellan olika länder och därmed har också förutsättningarna i förskollärares arbete varierat.

Att undersöka förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö under pandemin skulle kunna medföra användbar kunskap, speciellt när forskare (Bigras et al., 2021; Crawford et al., 2021) varnar för långvariga negativa konsekvenser. Studiens resultat skulle kunna ligga till grund för hur rektorer och ledning för kommunens förskolor kan arbeta för att främja hälsa och välbefinnande bland förskollärare och på så sätt förhindra eller minska risken för eventuella sjukskrivningar och ohälsa.

2. Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö i förskolan under pandemin.

3. Metod

3.1. Litteratursökning

Artikelsökning till studiens bakgrund genomfördes i databaserna ERIC, PsycINFO och Web of Science. De sökord som användes för att söka efter artiklar om Covid-19 i förskolesammanhang är: "preschool teacher*", "kindergarten teacher*", "early childhood educator*", "teacher*" tillsammans med sökorden "covid-19". De sökord som användes för att söka artiklar om förskollärares arbetsmiljö är: "preschool teacher*", "kindergarten teacher*", "early childhood educator*" tillsammans med "work environment", "school climate". Sökningen innefattade enbart granskade artiklar, dvs *peer reviewed*. Några artiklar hittades även genom referenslistan från andra artiklar.

3.2. Design

För att besvara studiens syfte och frågeställning har en kvalitativ intervjustudie med fenomenografisk ansats (Kroksmark, 2007) tillämpats, vilken ansågs mest passande för att undersöka och beskriva förskollärares olika upplevelse av sin arbetsmiljö under pandemin. Fenomenografin är en metodologisk beskrivande ansats som relateras till hur individen uppfattar ett fenomen i en viss situation, där fokus ligger på det uppfattade innehållet (Dahlgren & Johansson, 2019, pp. 179–180; Kroksmark, 2007). Således är fenomenografin en ansats som vill beskriva verkligheten som den är uppfattad (Kroksmark, 2007). Ytterligare ligger fokus på variationen i hur människor uppfattar ett fenomen (Dahlgren & Johansson, 2019, pp. 179–180). Skillnader i hur fenomenet uppfattas utgör det viktigaste resultatet i fenomenografisk forskning (Sjöström & Dahlgren, 2002).

3.3. Urval

Urvalsmetoden som användes i denna studie kan beskrivas som ett målstyrt urval. Ett målstyrt urval används för att identifiera och välja ur deltagare som är relevanta för fenomenet av intresse (Bryman, 2018, p. 496; Palinkas et al., 2015). Eftersom forskningsfrågan berör förskollärare, deltog i studien nio förskollärare (informanter) som arbetar i förskolan. Ytterligare gjordes urvalet för att få en maximal variation genom att ha fastställt några kriterier som skiljer deltagarna åt (Creswell & Poth, 2018, p. 158). Kriterierna för att uppnå denna variation var att deltagarna arbetade på olika förskolor som ligger i olika områden i tre olika kommuner, både stora och små förskolor (mellan 8 anställda och 30 anställda), kommunala och fristående, och att de arbetade med olika åldersgrupper (1–3 år och 3–6 år).

Valet av förskolor var avsiktligt för att få större variation i upplevelsen, dvs olika geografiska områden, både på landet och i stan i de tre olika kommunerna.

Inklusionskriterierna för samtliga deltagare var att de innehar förskollärlärolegitimation och har arbetat inom yrket under minst två år. Mer specifikt behövde de ha arbetat både innan och under pandemin. Exklusionskriterierna bestod av barnskötare, annan obehörig personal och förskolläroavvikarie.

Avsikten var att försöka öka sannolikheten för att resultatet återspeglar olika perspektiv eller skillnader på hur förskollärarna har upplevt fenomenet av intresse, och därmed kunna finna så många olika uppfattningar som möjligt (Ahrne & Svensson, 2018, p. 22; Creswell & Poth, 2018, p. 158; Larsson, 2011, p. 29).

3.4. Tillvägagångsätt

Första steget i genomförandet av undersökningen var att kontakta rektorerna på olika förskolor så fort som möjligt efter godkännande av PM i syfte att introducera studien och få tillstånd för att genomföra undersökningen.

Kontakt inleddes med rektorer på olika förskolor för att presentera studien och be om kontaktuppgifter för de förskollärare som arbetar på förskolan. Totalt kontaktades 99 förskolor. Kontakten mellan författare, rektorer och förskollärare genomfördes via mejl och telefon. Pandemin gjorde att många rektorer inte gick att nå, varken på telefon eller mejl, och trots röstmeddelande och mejl med information, endast några få svar överlämnades. De rektorer som har svarat, beviljade intervjuerna. Vidare skickades begäran om tillstånd (**Bilaga 1**) och informationsbrev (**Bilaga 2**). Rektorerna valde att själva informera sina förskollärare om studien och skicka informationsbrevet (**Bilaga 2**) till de förskollärare som arbetar på sina enheter och uppfyllde inklusions kriterierna. De förskollärare som ville delta i studien skulle höra av sig direkt till författaren antingen på mejl eller sms. Enbart elva förskollärare har visat sitt intresse för att delta i studien, dock på grund av sjukdom har två förskollärare tackat nej efteråt till deltagande. Kontakt inleddes med nya förskolor men dessvärre kunde inte antalet informanter som krävdes enligt Högskolans riktlinjer för examensarbete, nås. Samtycket inhämtades från samtliga informanter genom att de anmälde sitt intresse för att delta i studien, vilket tydliggjordes i informationsbrevet (**Bilaga 2**).

Tid för intervju bestämdes utifrån varje förskollärares förutsättning. Därefter skickades information och länk med inbjudan till möte till samtliga förskollärare via mejl. Med tanken på den stora smittspridningen på förskolor under våren, genomfördes åtta intervjuer digitalt: sju via Zoom och en

via Facetime, och en intervju på arbetsplatsen. Intervjuerna spelades in med mobiltelefonen, ljudinspelning, vilket ansågs mest tillgängligt. För att säkerställa kvaliteten på inspelningen, testades ljudkvaliteten i förhand och bedömdes fungera bra. Intervjuernas längd varierade mellan 23 minuter och 1 timme och 15 minuter och genomfördes i en ostörd miljö i enskilt rum. Intervjuerna genomfördes under fyra veckors tid.

En pilottestning av frågorna genomfördes innan inlämning av PM, där en forskollärare som författaren är bekant med deltog. Syftet med testningen var att säkerställa att frågorna är tydliga och förståelse för det som efterfrågas finns. Intervjun varade 25 minuter. Testningen resulterade i att betona behovet av att ha följdfrågorna i intervjuguiden, som kunde användas när de öppna frågorna inte ledde till ett svar, dvs svaren är väldigt fåordiga utan mycket innehåll.

3.5. Datainsamling

För att samla in den empiriska data användes semistrukturerad intervju. Denna typ av datainsamling ansågs relevant för att få en förståelse för forskollärares upplevelse kring sin arbetsmiljö under pandemin eftersom man kan hålla intervjun fokuserad på det valda ämnet (Jamshed, 2014). Utöver detta möjliggör metoden att vara flexibel och anpassa frågorna till situationen och personen som intervjuas, vilket innebär att nya frågor kan tas fram under intervjun beroende på informanternas svar (Ruslin et al., 2022). Kroksmark (2007) hävdar att åtkomst till människors uppfattning går främst genom verbala uttryck och därmed är intervjun inom fenomenografin ett väl använt medel för att kunna beskriva uppfattningar (p. 30). Intervjuerna innefattade ett antal frågor som intervjuaren hade förberett innan själva intervjun tillfället, och som innehöll specifika frågor om arbetsmiljön. Dessa frågor berördes under intervjun. Frågornas ordningsföljd kan variera vid användning av semistrukturerad intervju, vilket kan ses som en fördel (Bryman, 2018, p. 260). Dessutom kan uppföljningsfrågor användas för att få en tydligare bild av det uppfattade fenomenet eller för att nå fram det som uppfattas som ett viktigt svar (Kroksmark, 2007, p. 33). Intervjuguide finns tillgängligt i

Bilaga 3.

3.6. Databearbetning och analys

Fenomenografins syfte är att urskilja variation mellan uppfattningar, men för att kunna göra det behövs kunna hitta likheter. Databearbetningen inledes med att transkribera ordagrant de inspelade intervjuerna med hjälp av oTranskribe. Transkriberingen utgjorde materialet för analys.

Analysfasen innefattade en genomläsning av utskriften om och om igen innan författaren fick en förståelse av det mest signifikanta innehållet. Analysprocessen presenteras nedan i punktform i enlighet med Sjöström och Dahlgren (2002):

- *Familiarization* - bekanta sig med materialet. Författaren introducerades i materialet genom att läsa det flera gånger. Dessutom kunde stavfel i transkriberingen rättas.
- *Compilation*- en sammanställning av svar på en viss fråga. Viktigaste var att identifiera de mest väsentliga elementen i svaren från varje informant.
- *Condensation* - informantens svar förkortades för att hitta de centrala delarna av längre svar eller dialog.
- *Grouping*- liknande svar grupperades.
- *Comparison* - en jämförelse mellan dessa kategorier gjordes för att etablera gränser mellan dem. Ytterligare gjordes en revidering av de preliminära grupperingarna.
- *Naming* - kategorierna benämndes för att betona deras essens.
- *Contrastive comparison* - kategorierna granskades och jämfördes. Det skapades en beskrivning av kategoriernas karaktär och en beskrivning av likheter och skillnader mellan kategorierna.

Enligt Sjöström och Dahlgren (2002) finns vissa indikatorer som forskaren kan använda sig av för bedömning av elementets signifikans i ett svar. Exempelvis kan frekvensen, dvs hur ofta en utsaga artikuleras av informanten vara en indikator. En annan indikator är position, då undersöks i början av svaret eftersom de flesta signifikanta element hittas där. Det sista, som Sjöström och Dahlgren (2002) kallar för pregnancy, är när det betonas att vissa aspekter är viktigare än andra. Dessa aspekter har författaren tagit hänsyn till i första steget av analysen när meningsenheterna valdes ut.

Tabell 1. Exempel på fenomenografisk analysprocess i enlighet med Sjöström och Dahlberg(2002)

<i>Meningsenheter</i>	<i>Kondenserad text</i>	<i>Kod</i>	<i>Kategori</i>	<i>Huvudkategori</i>
Men andra perioden blev det mycket mycket tuffare, för då var det mycket personal som var hemma samtidigt och barnen var inte hemma, för du vet barn smittade ju inte, utan det var ju bara vuxna.	Andra perioden var tufft på grund av personalbrist och högt barnantal, barn smittade inte utan bara vuxna.	Andra perioden med covid var tufft på grund av hög personalfrånvaro och friska barn.	Låg bemanning ökar belastningen och påverkar möjligheten att ta rast, samt försvårar arbetssituationen	Låg bemanning försvårar arbetssituationen och ger sämre förutsättningar för återhämtning och välbefinnande.

Vi hade låg beläggning, och vi ville helst inte ta in vikarier utifrån, när vi skulle försöka minimera kontakt ytor. Då försökte vi när någon var borta att täcka upp för varandra. Får man en vikarie så är det oftast någon som har varit på andra förskolor. Man är rädd för den här vikarien som kommer och jobbar.	Även fast man hade låg bemanning kunde man inte ta emot vikarie eftersom man ville minimera kontakt med utomstående. Vikarie har arbetat på många ställen vilket skulle vara en risk för att bära smitta.	Vid låg bemanning täcker kollegor för varandra utan att ta in vikarie för att minimera smittrisken.	Ökat stöd och förståelse bland kollegor bidrar till trygghet, trots konflikter och trötthet	Samarbete, stöd och bemötande bland kollegor och vårdnadshavare främjar och utmanar arbetet och välmående
---	---	---	---	---

4. Forskningsetiska överväganden

Författaren beaktade de fyra grundläggande forskningsetiska principer som tas i anspråk vid genomförandet av forskningsstudier (Vetenskapsrådet, 2002); informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Ansökan om rådgivande yttrande skickades för godkännande till Högskolans forskningsetiska råd innan kontakt inleddes med verksamheterna.

Deltagarna fick information om studiens syfte och upplägg, det vill säga beskrivning av alla moment och metoder samt vad förskollärarnas medverkan innebär. Även information om att deltagandet är frivilligt och rätt till att avbryta medverkandet utan konsekvenser fanns antecknade i informationsbrevet. För deltagande i studien gav förskollärarna sitt samtycke genom att kontakta mig på e-mail eller sms och anmälde sitt intresse för att delta i studien. Dessutom har samtliga deltagare informerats en gång till om studiens syfte och frivilligheten att delta i studien, innan intervjun påbörjades.

Hänsyn till deltagarens anonymitet togs till beaktande och därför har inga namn på vare sig förskollärare eller verksamhet nämnts. Efter uppsatsen blir godkänd kommer de inspelade intervjuerna samt allt data raderas.

5. Resultat

Den fenomenografiska analysen visade sju distinkta huvudkategorier som beskriver och speglar förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö under pandemin. Förskollärarna upplevde att låg

bemanning försvårat deras arbetssituation och gett de sämre förutsättningar för återhämtning och välbefinnande; samarbete, stöd och bemötande bland kollegor och vårdnadshavare har både främjat och utmanat deras arbete och välmående; förutsättningar och förväntningar inneburit svårigheter och möjligheter för pedagogiska uppdraget, men också för förskollärares välbefinnande och återhämtning; nya arbetsuppgifter och minskad kontakt med vårdnadshavare skapat hinder och möjligheter för förskollärare men bidragit till ökad stress; obalans mellan arbetssituationen, solidaritet och arbetsmoral, och brist på erkännande bidragit till minskad motivation, engagemang och återhämtning; otydlighet i riktlinjerna och arbetets karaktär försvårat förskollärarnas möjlighet att bedriva verksamheten och följa restriktionerna, vilket haft inverkan på deras hälsa; kontinuerligt stöd från chefen bidragit till trygghet, minskad stress och tydligare befogenheter (**Bilaga 4**). Resultatet avslöjar likheter och skillnader i förskollärarnas upplevelser av sin arbetsmiljö under pandemin. Dessa kategorier representerar distinkt skilda sätt att uppleva sin arbetsmiljö.

5.1 Låg bemanning försvårar arbetssituationen och ger sämre förutsättningar för återhämtning och välbefinnande

Majoriteten av förskollärarna upplevde att låg bemanning haft den största inverkan på arbetssituationen och vardagens rutiner. Att följa planeringen och en röd tråd i arbetet gällande undervisning och barns utveckling, försvårades på grund av personalbrist. Detta gjorde att många arbetsuppgifter fick ändras, vilket skapade en ökad belastning på förskollärare. Dessutom upplevde förskollärarna en svårighet i att upprätthålla ett genomtänkt och långsiktigt arbete när personalen inte vet hur bemanningen kommer att se ut från dag till dag. Det saknades en kontinuitet, vilket ledde till otrygghet och belastning.

”Det blir en stress man är inte van på att arbeta (...) ha en röd tråd i allt man gör, och så har det inte varit. Så någonstans känner man sig otillräcklig kanske. Och att det finns en inre stress.” Informant 1

Avsaknaden av ordinarie personal var problematiskt då ansvaret ligger på personalen som arbetar kvar. Detta försvårades av brist på vikarier under pandemin. Behovet av bemanning var stort bland förskolor och vikarier antalet inte räckte till. Vissa förskolor har till och med valt bort att boka in vikarier för att minska risken för smittspridning. Konsekvensen blev att personalstyrkan omorganiserades för att kunna täcka för varandra i barngrupperna. I vissa fall har lösningen varit att ändra schemat speciellt vid öppning och stängning, vilket skapat ett högre ansvar för förskollärarna.

” (...) alltså vikarieanskaffning och liksom möjlighet att se över hur det ser ut i huset (...) det ju så mycket så att då fick vi allihop liksom boka runt på våra egna för att se till att det höll ihop” Informant 7

Förskollärarna betonade att det har ställts stora krav på att hitta gynnsamma lösningar för att få verksamheten att fungera vid låg bemanning. Dessa lösningar berörde både dem, kollegor, barn och vårdnadshavare, och upplevdes som krävande och påfrestande.

”Jag tror det var det när man kom på morgonen och man bara: den och den och den är borta, många pedagoger, och hur ska vi lösa det här, hur ska vi fixa? Det blir en stress när det är så ofta eller återkommande att hela tiden lösa logistiken för dagen.” Informant 1

Personalsituationen under pandemin har bidragit till en ökad osäkerhet, vilket betonades av de flesta förskollärare. Denna osäkerhet beskrevs skapa en känsla av otillräcklighet som kändes utanför den egna kontrollen, och som haft en negativ inverkan på deras välmående.

” Man blir livegen, för direkt är det någon som säger, ja den är sjuk, hur gör vi nu? Vem tar öppning och vem tar stängning? Och det är ju med välvilja såklart, men det tar jättemycket av ens kraft. Kraften hade man för, så det hade man på, men nu känns det som att det är väldigt skört.” Informant 2

5.2 Samarbete, stöd och bemötande bland kollegor och vårdnadshavare främjar och utmanar arbetet och välmående

Samarbetet med vårdnadshavare framställdes som både bra, för att vårdnadshavare visade förståelse för situationen vid personalbrist och för riktlinjerna, och betungande för att vissa vårdnadshavare hade svårt att förhålla sig till riktlinjerna och förskolans egna regler, och inte hade samma förståelse rörande att hålla barnen hemma vid påvisat symtom. Detta gällde speciellt föräldralediga vårdnadshavare.

”Det är väldigt egocentrerad när man kommer som förälder, tyvärr. Över lag så har det fungerat bra. De flesta visar hänsyn och lyssnar, men ses så finns alltid de som tycker att de vet bättre, är viktigare än andra (...).” Informant 4

” Det har varit små konflikter med föräldrarna att göra vårt arbete, vad kan vi utgå ifrån (...) Många har inte tagit ansvaret kring att deras barn är sjuka.” Informant 7

Relationen med vårdnadshavare och speciellt vårdnadshavares bemötande gentemot förskollärarna beskrevs som påfrestande.

” Att hela tiden bemöta irriterade och trötta människor. Just det här när jag är på jobbet då är jag i min profession. Man måste möta på ett trevligt sätt (...) Informant 9

Riktlinjerna och förskolans förhållningssätt under pandemin har varit en bidragande faktor till ökade diskussioner och konflikter med vårdnadshavare, angående beslut som förskollärarna inte tagit själva, utan gällde hela samhället. Alla skulle följa restriktionerna. Enligt förskollärarna var samtalen med vårdnadshavare annorlunda och lättare att hantera innan pandemin, men nu upplevdes de påfrestande.

”Det ligger i min profession att lösa det, men man kan ju märka och känna att vissa saker har blivit lite kyligare på grund av något man egentligen inte kunnat påverka utan följt regler och riktlinjer som har varit.” Informant 4

Ju längre pandemin pågick desto mer ökade känslan av oro inför att bemöta och ta kontakt med vårdnadshavare. Förskollärarna beskrev samtalen som krävande på grund av riktlinjerna, förskolan egna regler och gällande barnens sjukdomstillstånd.

”Det var också periodvis mycket större stress, högre stress kring speciellt bemötande av vårdnadshavare och kontakten med föräldrarna. Man kände oro att nu måste jag ringa igen och berätta att du får hämta ditt barn och så möter man en missnöjd förälder eller man läser ett meddelande om att vi inte kan hålla på så här.” Informant 5

Majoriteten förskollärare upplevde att samtalen med vårdnadshavare ökat, vilket kändes ansträngande. Speciellt att samtal med vårdnadshavare är en del av förskollärares arbetsuppgifter som ytterst ansvarig för både arbetslag och det pedagogiska uppdraget.

”Många krav har tillkommit, kanske krav på just relationer med föräldrarna, samtalen med föräldrar har ökat. Kontakt med föräldrarna, det här personliga att man måste ju möta (...) Det ökar krav på mig, det ligger hos mig att ta det här samtalet.” Informant 5

Det framkom även positiva aspekter som följd av pandemin, såsom samarbete och kollegornas stöd. Samtliga förskollärare upplyste att pandemin fört de närmare varandra och stärkt deras samarbete just för att de har erfårit samma situation. De har upplevt ett ökat stöd, framför allt vid låg bemanning. Vidare framkom att de täckt för varandra i olika situationer, arbetat över och haft förståelse vid påvisat symptom.

Vi är ett bra team här. Vi har samarbetat och man vet att jobbar jag över nu, så är det någon annan som gör det nästa vecka. Vi är trygga med varandra och många av oss har jobbat här länge.” Informant 1

5.3 Förutsättningar och förväntningar kan innebära svårigheter och möjligheter för pedagogiska uppdraget, men också för välbefinnande och återhämtning

Att situationen har varit ansträngt redan innan pandemin beskrivs också av förskollärarna. Men pandemin synliggjorde ännu mer bristerna inom förskoleverksamheten.

”Stressen har varit hög inom förskoleyrket innan corona också och det här utökar det hela liksom med andra stress saker. Att okej, nu måste jag jobba över; blir vi smittade? vad kommer hända när jag blir det? Det är mycket.” Informant 6

Många förskollärare beskrev att deras arbetsätt blev försvårat av situationen som pandemin medfört. De rutiner som rör det pedagogiska uppdraget fick de oftast avstå från på grund av hög personalfrånvaro. Det samma gällde reflektioner och diskussioner i arbetslag.

"Det har blivit en lägre nivå på så sätt att det pedagogiska har stått tillbaka. Att planering, reflektioner, alltså forskning, allt det här som man har varit inne förut i utvecklingsgrupper, samarbeten med andra förskolor de läggs nere helt, inte helt med mycket lägre nivå." Informant 1

Förskollärarna upplevde högre belastning på grund av fler krav som lagts på dem under pandemin. De ansåg att verksamheten var belastad redan innan pandemin, men nu var den tyngre på grund av sämre förutsättningar. Att hålla verksamheten öppen var ett av kraven som lagts på förskolan, enligt förskollärarna.

"Det har alltså de kraven, så har jag haft innan (...) Det är liksom ingenting som har tagits bort, utan lagts till lite mera (...) utan det har liksom varit att det varit sämre möjlighet att utföra de kraven som man redan har och grund av pandemin." Informant 6

Förskollärarna beskrev att arbetssituationen upptog deras tankar även på fritiden. Oftast fick arbetet medföra hem i syfte att lösa nästkommande arbetsdag, vilket bidrog till mindre återhämtning.

"Efter jobbet har man behövt ändå tänka på imorgon hur ska vi göra. Svårt att hinna återhämta (...)" Informant 9

Samtliga förskollärare beskrev brist på återhämtning som ett återkommande problem under pandemin. Situationen har varit så ansträngande att rektorn skulle ha behövt stänga förskolan och ge sina medarbetare möjlighet till återhämtning, men trots tuffa arbetsförhållanden valt att hålla verksamheten öppen. Dock framgick att två förskolor stängde verksamheten vid 2 tillfällen under pandemin. Enligt förskollärarna var detta en viktig åtgärd för att minska stressen och öka välbefinnandet, men fler dagar och fler tillfällen hade behövts.

"Vi har haft 2 tillfällen under hela pandemin när vi sagt nej till dem vårdnadshavarna, men vi hade nog sett att det hade behövts mer för att vi ska hinna återhämta oss." Informant 9

Känslan av att inte kunna återhämta sig berodde på, dels att förskollärarna inte hann ta sina raster på grund av personalbrist, dels för att det var omöjligt att inte tänka på arbetssituationen under rasten, vilket gjorde det svårt att slappna av.

"Och kanske inte för att man inte tagit rast utan att man har jobbat en man kort kanske (...)" Informant 3

"Nej, det har inte alltid varit återhämtning på rasten. Jag har jättesvårt att gå på rast när jag vet att det är tufft på avdelningen (...) sen går man på sin rast men undrar hur det är. Man sitter med jobbet i hjärnan i alla fall." Informant 9

Den låga bemanningen har bidragit till minskad möjlighet till återhämtning för att inte ha kunnat variera sina arbetsuppgifter och ta korta pauser, eller till och med inte kunnat avlasta varandra vid konfliktsituationer i barngruppen.

”Om man råkat hamna i en konflikt med ett barn eller haft annat med ett barn, förr i tiden kunde man säga alltså kan du ta över, men det finns kanske inte andra där.” Informant 2

I den betungande situationen framkom också positiva upplevelser. En liten andel förskollärare beskrev att verksamheten har upplevts lugn och till viss del tillfredställande. Främst för att rektorn har begärt dem att fokusera på barnen och att följa riktlinjerna och grundrutinerna. Det ledde till att förskollärarna inte känt ett behov för att uppfylla de tidigare kraven som ställdes på dem, såsom att dokumentera och planera verksamheten. Dessutom fick de prioritera mer det som var viktigaste i stunden och därmed fått mer kontroll över sin arbetssituation.

”Vi fick jobba mycket med prioriteringar i perioder och inte överbelasta och det har vuxit fram under pandemin. Att vi fick bestämma vad vi prioriterar vid frånvaro.” Informant 5

Ytterligare upplevde förskollärare att de minskade förväntningarna på den administrativa delen har lett till att de inte längre behövt ta arbetet hem.

”Jag har inte tagit hem jobb för att någonstans fylla upp de krav, det är som det är.” Informant 1

En annan aspekt som framkommer som positivt var att förskollärare fått beviljat ledighet. Dessutom fick de möjlighet att bestämma över när de skulle ha ledigt och ta semester, vilket också bidragit till ökad återhämtning.

”Ja, vi har en policy för att kunna ta ledighet. Man kunde ta ledig mitt i terminen när man önskade. Vi fick aldrig nekat semester.” Informant 5

Att förskollärarna fick ta sina raster enligt schemat, har också bidragit till återhämtning. Dessutom har förskollärare uppmärksammat i arbetslaget vikten av hur och vad som diskuteras på rasten. Därtill har de även skapat nya utrymmen för att kunna genomföra rasterna.

” (...) faktiskt imponerande nog, så måste jag säga, ja, vi har fått våra raster och det är också (...). Det är också därför vi har gjort det här rummet för att man ska kunna gå undan här och har rast om man känner att man vill sitta lite själv här. Därför att alla inte vill sitta och prata på rasten.” Informant 7

En liten del av de intervjuade upplevde inga förändringar i deras arbetssätt, förutom att de bedrivit verksamheten utomhus mer än vanligt. De kunde i stort sett följa sina vanliga rutiner enligt schemat, likaså sina arbetsuppgifter.

”Det har funkat som vanligt. Det var visst oproblemiskt i stort sett. Jag har slutat när jag skulle sluta.” Informant 8

Även planeringstiden var opåverkad och förskollärare har kunnat följa den schemalagda planeringen varje vecka.

” (...) så totalt har jag kunnat ha 4 h.” Informant 4

5.4 Nya arbetsuppgifter och minskad kontakt med vårdnadshavare skapar hinder och möjligheter men bidrar till ökad stress

Samtliga förskollärare upplevde att de har fått ett antal nya arbetsuppgifter under pandemin. Den mest framträdande arbetsuppgiften var att bedöma barnens sjukdomstillstånd och agera vårdpersonal. Att bedöma barnens allmänna tillstånd är en del av omsorgen, men pandemin har medfört ett ansvar som ifrågasattes av både allmänheten och en del vårdnadshavare. Förutom att förskollärarna försökte följa restriktionerna, sökte de samtidigt skydda sig själva. Men att inta den nya rollen upplevdes påfrestande och krävande.

*”Så att det var svårt för oss att förhålla sig till att är vi sjukvård eller är vi förskola? (...) också det här med barns sjukdom då är väl kanske det som har varit det mest prövande under det här, att avgöra hur sjukt är det här barnet egentligen”
Informant 7*

Andra uppgifter som tillkom under pandemin handlar om hygien: se till att barnen tvättade och spritade händerna vid flera tillfällen under dagen. Uppgift de egentligen var mycket vana vid, men inte i den mängden som under pandemin. Samtidigt framkom andra arbetsuppgifter som handlar om lokalvård, exempelvis att torka bord och handtag, tvätta textilier och diska leksaker i ett allt högre grad än innan pandemin. För att minimera smittspridningen och kontakten men andra utomstående vuxna, fick inte vårdnadshavare längre komma in på förskolan, något som har skapat ännu högre börda för förskollärare. Detta på grund av alla små praktiska uppgifter kring barnens tillhörigheter, exempelvis både hämta och lämna barnens kläder, skor eller ryggsäckar som ligger på varsin plats i hallen eller på avdelningen.

” (...) var då var vi extremt noga med handtvätt. Vi stod med vartenda barn och som tvättade händerna, innan de gick hem, innan de gick in, innan lunch, innan frukost, hela tiden och var väldigt noga med att spritta handtag vi städade dörrkarmar, och det ju sådant man kan tycka lokalvården ska göra.” Informant 2

5.5 Obalans mellan arbetsituationen, solidaritet och arbetsmoral, och brist på erkännande innebär minskad motivation, engagemang och återhämtning

Det beskrevs att förskollärare haft större ambitioner än förutsättningar under pandemin och hela arbetsituationen och arbetsdagen har varit beroende av bemanning och antalet barn.

”Kanske ambitionen var ju större än den realistiska vardagen, alltså man kunde inte fullfölja arbetsplanen på samma sätt som man önskade sig utan det var ju med mycket mer anpassat efter dagens bemanning, situation och antal barn (...)

Informant 5

Hur verksamheten har bedrivits under pandemin, beskrevs som en överlevnads verksamhet som följde av låg bemanning och tuffa förutsättningar. Men att ständigt känna en otillräcklighet i att fullfölja sina arbetsuppgifter har lett till minskad arbetsglädje.

” (...) det har varit så här överlevnads verksamhet kan man väl säga och vi känner den här utifrån mig själv så har ju glädjen också försvunnit.” Informant 6

Förskollärarna berättade att de haft svårt att genomföra rasterna och att vara hemma vid sjukdom, speciellt vid lindriga symptom. Vidare framkom att de har arbetat extra hårt, även fast de själva känt sig trötta. Det var svårt att fokusera på sig själv och sitt eget välmående, eftersom de inte velat lägga en ytterligare belastning på sina kollegor. Visserligen som en konsekvens av deras solidaritet och lojalitet mot kollegorna.

”Varför tog jag bara inte en spontant ledig dag? Nej, för solidaritet mot kollegorna för då vet man att då får de jobba häcken av sig för de kommer inte få någon vikarie för det finns ingen vikarie, för de är utplacerade, för att det är så många sjuka.” Informant 2

Det betonades att förskollärare prioriterat mer kollegornas och barnens välbefinnande framför sitt eget. Oftast var det svårt att lämna den empatiska delen, och även fast de strävade efter att följa restriktionerna, har de känt sig själva oskyddade och utsatta i arbetet.

” Det fanns liksom ingen, vi kände ingen skydd (...) Att okej, vem skyddar oss? Vem är mer som stöttar oss i det här, utan vi ska stötta alla andra familjer, alla andras barn. Men vem skyddar min familj och mig liksom?” Informant 6

Förskolläraryrket beskrevs av förskollärarna negligerat av och obetydligt för allmänheten. Dock utgör förskolan en arbetsplats för både förskollärare och barnskötare. Det upplevdes att förskolan borde ha givits mer uppmärksamhet och erkännande, framför allt nu under och efter pandemin.

” (...) jag kan tycka att politiskt sett så tycker jag inte att förskolan får den uppmärksamhet som det borde få (...) Det är inte ett högststatus arbete att jobba på förskolan. Det blir ofta negligerat av människor som kanske inte vet så mycket om förskolan (...). Informant 7

Att vårdnadshavare inte tog deras beslut på allvar, resulterade i mycket irritation och frustration bland förskollärare.

” (...) de tar inte det på allvar. Jag, med vi av någon, vi ser barnen minst 7 timmar varje dag och vi märker väldigt tidigt när ett barn inte är som det ska och när man då ringer och berättar (...) Det tycker jag är grunden för irritation faktiskt.” Informant 2

En annan aspekt som framkom var att ledningen har skickat in olika hantverkare för att arbeta på förskolan trots en pågående pandemi. Även fast man skulle följa riktlinjerna och restriktionerna upplevde förskollärarna att det inte visats respekt mot förskolan som verksamhet, och inte heller mot personalen som arbetar på förskolan.

”Lite som att men på förskolan finns inte corona, så där har jag känt periodvis att det har varit lite respektlös från inte kollegor och arbetskamrater, men det har varit möjligt att skicka hit hantverkare eller som har renoverat tex olika saker när man ska hålla avstånd, övriga i samhället, sen att man måste ha reparatörer när någonting går sönder det förstår jag ju men det har varit ventilation, och det har varit kök, och målning och (...) det har varit tufft.” Informant 3

5.6 Otydlighet i riktlinjerna och arbetets karaktär försvårar möjligheten att bedriva verksamheten och följa restriktionerna, och påverkar hälsan

Ett återkommande problem ur förskollärarnas beskrivning rör riktlinjerna. När Folkhälsomyndigheten införde riktlinjer och rekommendationer för hela samhället under pandemin, upplevdes dessa riktlinjer otydliga mot förskoleverksamheten. Det upplevdes som diffust och svårt att förhålla sig till.

” (...) det har ju varit lite turbulent tycker jag i början när man inte visste vad det var för virus som kom och man sa ju mycket att men barn kommer inte smitta så att små barn inte smittar andra och liksom det var lite väldigt diffust tycker jag gentemot förskolan (...)” Informant 6

Dessutom meddelades tidigt i pandemin att barn smittas men att de blir inte allvarligt sjuka, vilket försvårade förskolans arbete och förhållningssätt. Hela samhället skulle hålla avstånd oavsett åldersgrupp.

”Det var ju liksom att förskolan var ju liksom inte den tillhörde ingenting egentligen. Skolan är väldigt tydliga. Vuxna hade väldigt tydliga, men just inom förskolan så det gäller barn fanns det inga tydliga.” Informant 7

Förskolan hade behövt tydligare riktlinjer och rekommendationer eftersom det bedrivs en verksamhet där personal arbetar nära barn, kollegor och vårdnadshavare. En sak var tydligt, faktumet att oavsett allmänna riktlinjer och rekommendationer, var det omöjligt att hålla avstånd på grund av arbetets karaktär, både mellan barn och barn, mellan barn och pedagoger och mellan pedagoger emellan.

” (...) det känns att det har varit svårt att hålla avstånd överallt, och var noggrant, och i förskolan så har föräldrarna ändå liksom kommit in i hallen.” Informant 3

” Men samtidigt så hade vi ju den här omsorgs biten att vi var ju tvungna vi kunde inte hålla avstånd. Vi var ju tvungna att ha barnen i knät och blev dem sjuka, kunde man inte kunde man inte sätta dem på en stol i andra rummet och säga: det är ingen fara.” Informant 6

Glappen mellan vad som gällde och inte gällde i förskoleverksamheten, försvårade möjligheten att ta stöd och hänvisa till riktlinjerna i vissa situationer, vilket så småningom ledde till konflikter och svårigheter att möta föräldrarna.

" (...) flera gånger har vi efterfrågat om vi kan få tydligare riktlinjer uppifrån som vi kan skicka ut (...) Vi har väldigt många föräldrar som inte varit nöjda. Under alla mina år som jag har jobbat har jag haft extremt låga konflikter med vårdnadshavarna. Vi har alltid kunnat lösa problem tillsammans men nu under pandemin så har jag känt att det har liksom varit tagarna utåt på en gång (...) Informant 9

De otydliga riktlinjerna och arbetets karaktär ledde till att verksamheten fortsatte precis som vanligt, trots ändrade förutsättningar i en pågående pandemi.

(...) förskolan fortsatte ju som vanligt hela tiden så att vi har inte liksom sett någon förändring egentligen utifrån våra förutsättningar." Informant 6

När restriktionerna till allmänheten togs bort i början av 2022, blev det ännu svårare att ta stöd, trots att viruset hade precis nått förskoleverksamheten, och de flesta förskolorna fortsatte arbeta utifrån egna regler och förhållningssätt.

"Efter årsskiftet när förhållningsreglerna är borttagna, är barnen sjuka hela tiden. Allt ös bara. Det är tråkigt. Det är jättesvårt att skicka hem nu, på grund av restriktionerna är borta." Informant 8

Otydlighet i riktlinjerna och svårigheten att hålla avstånd i arbetet ledde till ökad rädsla och orolighet över att bli smittad. Vissa förskolor bokade inte längre vikarier, men vissa fortsatte att göra det eftersom behovet av personal var mycket stort. Detta skapade ytterligare oro över att komma i kontakt med vikarier, dvs oro över att bli smittad eftersom vikarier arbetar på många förskolor och träffar många människor.

"Får man en vikarie så är det oftast någon som har varit på andra förskolor. Man är rädd för den här vikarien som kommer och jobbar(...)" Informant 3

Även ovissheten att inte kunna förlita sig på att alla man möter i arbetet är friska, har skapat oro. Därmed har förskollärare känt sig otrygga på arbetsplatsen för att ounvikligt exponerats till kontakt med andra människor som i sin tur också haft kontakt med andra.

"Det jag har upplevt mest stressande är att man inte känner sig trygg och säkert på sin egen arbetsplats för att man inte vet vilket skick de människor som man möter har (...) Det jobbigaste varit att tänka lite extra när man torkade en snornäsa (...)." Informant 4

En del förskollärare beskrev en oro över att smitta vidare andra, i synnerhet de äldre kollegorna. Därutom har de varit oroliga över att bära smittan hem, till sina närstående.

”Sen är det ju naturligtvis vi har också en ganska hög andel äldre medarbetare här. Det har också varit en stressfaktor att liksom veta (...) vad händer om hon blir sjuk?” Informant 7

Att kontinuerligt känna osäkerhet och rädsla över att bli smittad och smitta andra, upplevdes påfrestande.

”Det var påfrestande att gå runt osäker och rädd att bli smittad och smitta vidare (...).” Informant 8

” (...) allt den här psykiska påfrestningen dels i att man blir utsatt eller kan bli för corona dagligen i vårt yrke och man har kollegor som kanske är oroliga för att de är i riskgrupp.” Informant 9

5.7 Kontinuerligt stöd bidrar till trygghet, minskad stress och tydligare befogenheter

En närvarande och stöttande chef har visat sig vara en viktig aspekt under pandemin. Ungefär hälften av förskollärarna beskrev att chefen haft bra samsyn och stöttat de i beslut gällande riktlinjerna och att följa dessa riktlinjer, kontaktat vårdnadshavare vid behov och även tagit in extra bemanning för att avlasta sina medarbetare, vilket har varit uppskattat. Följaktligen beskrev förskollärare att deras samarbete blivit mycket bättre.

”Vi haft bra stöd av chefen, vilket har hjälpt mycket. Hon har lyssnat och fått vädja till vårdnadshavare när det har varit tufft (...).” Informant 1

Därutöver har chefen informerat vårdnadshavare vid ändringar i rekommendationerna och i de lokala reglerna, just för att undvika en extra börda på sina medarbetare.

”Att chefen skrivit brev till föräldrarna med mellanrum och förklarat så att det inte har varit något missförstånd kring varför vi ringer hem barnen och varför ni inte får komma in.” Informant 2

Men bland de intervjuade framkom också brister gällande stöd. Informanterna ansåg att de hade behövt mer stöd från sin chef. De beskrev att chefen var otillgängligt under pandemin och de hade behövt snabbare återkoppling på sina frågor än vad de har fått. En förklaring var att vissa rektorer ledde flera förskolor. En annan förklaring var att rektorerna har arbetat på distans. Förskollärarna upplevde att deras vardagliga arbete och kamp i arbetet missades av cheferna.

”Jag kände att cheferna inte såg vad vi gjorde. Det var inte lätt för de heller. De hade direktiv att jobba hemifrån. Det var en svårt situation för de också så klart, som säkert vill vara här. Jag tyckte vi slet på.” Informant 3

Att ha en otillgänglig chef har skapat en del konflikter mellan kollegor och även medfört ett ökat ansvar på förskollärare utan att ha fått en tydlig delegering.

”Jag tycker att det har varit väldigt krångligt vi har märkt av när rektorerna inte varit på plats, när de hade perioder och skulle arbeta hemifrån. Det märktes av på arbetsplatsen, pedagoger tog sig mer friheten, man vet att rektorn inte kommer in och man kan köra sitt eget race och alla avdelningar. Det blir de här konflikterna igen mellan personal.” Informant 9

Att chefen var otydligt i informationen och i sitt agerande lyfts också fram av förskollärarna. De beskrev att chefen hade behövt vara ännu mer tydlig gällande riktlinjerna och rekommendationerna just för att underlätta förskollärarnas situation i mötet med vårdnadshavare, men även för att ha ett gemensamt förhållningssätt.

” (...) men det har jag upplevt att ibland tar min chef andra, alltså föräldrarnas sida och att vi inte har samsyn på agerande mot vårdnadshavare (...) Det saknades en tydlighet från min chef (...) Man önskade mera stöd från ledningen.” Informant 5

6. Diskussion

6.1 Resultatdiskussion

Syftet med intervjustudien har varit att undersöka förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö i förskolan under pandemin. Genom den fenomenografiska analysprocessen framkom att förskollärarnas upplevelse av sin arbetsmiljö är överstämmande i stort sett mellan dem.

6.1.1 Låg bemanning försvårar arbetssituationen och ger sämre förutsättningar för återhämtning och välbefinnande

Pandemin har påverkat avsevärt förskollärares arbetssituation, framför allt på grund av låg bemanning vilket har lett till en upplevelse av ökad arbetsbelastning. Denna aspekt framfördes som viktigt för förskollärares psykiska hälsa redan innan pandemin (Persson & Tallberg Broman, 2019). Föreliggande studiens resultat visar på att låg bemanning har påverkat möjligheten att upprätthålla ett genomtänkt och långsiktigt arbete, aspekt som är betydande i förskollärarnas arbete/uppdrag. Förskollärares uppdrag är att planera och följa upp såväl individ som barngrupp. Dessutom ledde avsaknaden av personal till ett ökat ansvar för de som arbetade kvar för att fortsätta bedriva verksamheten och hitta gynnsamma lösningar som passar barn, vårdnadshavare och verksamhet.

Denna studies resultat illustrerar delvis det Eadie et al. (2021) visade i sin studie, nämligen att pandemin synliggjorde ännu tydligare de redan existerande bristerna som fanns i förskolan innan pandemin påbörjade. En förklaring är framför allt brist på resurser, mer specifikt brist på personal på grund av frånvaro, vilket också anmärks i studien av Farewell et al. (2020). Likt studien av Farewell et

al. (2020) visar föreliggande studie att låg bemanning under pandemin bidragit till en ökad osäkerhet bland förskollärare, och därmed ökad belastning. Till stor del också på grund av de ändringarna i arbetslagen och omställningen i verksamheten i syfte att hitta de bästa lösningarna för en fungerande vardag. Föreliggande studies resultatet är också i linje med studien av Kim et al (2022) som påvisar att känslan av osäkerhet påverkar negativt lärares välbefinnande, eftersom lärare inte kan planera sin arbetsbelastning på grund av ständiga förändringar som sker.

6.1.2 Samarbete, stöd och bemötande bland kollegor och vårdnadshavare främjar och utmanar arbetet och välmående

Stöd och samarbete med kollegor och vårdnadshavare har varit centralt i förskollärarnas upplevelse av sin arbetsmiljö och visats sig avgörande för deras välmående. Den största påfrestningen uppstod i mötet och relationen med vårdnadshavare, som en följd av otydliga riktlinjer och rekommendationer och därmed förskolans egen policy ju längre pandemin pågick. Förskollärares sammantagna upplevelse av sin arbetsmiljö visar i linje med Dýrfjörð och Hreiðrasdóttir (2020) att den relateras till vårdnadshavares respekt över riktlinjerna. Oftast resulterade detta i stress eftersom förskollärarna behövde argumentera deras beslut och därmed hamnade i oundvikliga och onödiga diskussioner. Det skilde sig mellan förskolorna i hur reglerna efterlevdes och respekterades av vårdnadshavare. Svårhanterbart var dock att handhava vårdnadshavare som inte följde reglerna, speciellt föräldralediga vårdnadshavare, vilket stämmer överens med tidigare studie av Dýrfjörð och Hreiðrasdóttir (2020).

En del vårdnadshavare visade sitt stöd och förståelse för den situationen hela samhället gick genom och speciellt för arbetssituationen vid låg bemanning och sjukdom på förskolan, men andra hade mer svårt och i stället framförde stora krav på förskollärarna. Forskning rörande arbetsmiljö och hälsa i organisationer vid pandemier orsakade av coronavirus visar att de flesta förskollärare har inte upplevt stöd av vårdnadshavare, vilket haft en inverkan på deras välmående (Nyberg et al., 2022).

Likt studien av Quinones et al. (2021) framkommer i föreliggande studie att pandemin medfört en ständig kommunikation med vårdnadshavare, vilket har lett till upplevelse av utmattning. Ökade samtal med vårdnadshavare beskrivs krävande och svårt att delegera till andra kollegor med tanken på personalfrånvaron. Ytterligare har samtalens varaktighet ökat och ämnet har varit svårt att argumentera när riktlinjerna varit otydliga.

En positiv aspekt som följd av pandemin är att förskollärarna upplevt ett ökat stöd och bättre samarbete med sina kollegor. Den tuffa arbetssituationen har fört dem närmare varandra och stärkt deras kollegiala relation. Resultatet överensstämmer med tidigare forskning (Quinones et al., 2021) som påvisar att förskollärare uppskattar varandra och sympatisera med varandra under pandemin, med tanken på de nya kraven och situationen de upplever tillsammans. Men till skillnad från studien av Eadie et al. (2021) som påvisar att pandemin försvårade kommunikationen mellan kollegor som en följd av den minskade möjligheten till kollegialt stöd, indikerar föreliggande studies resultat en bättre samarbetsförmåga mellan kollegor, dvs bra kommunikation mellan dem, men bristande socialt stöd från chefen. Studien av Kim et al. (2022) visar att kollegornas stöd haft en positivt bidragande faktor på förskollärares mentala hälsa och välbefinnande, vilket kan också vara fallet i föreliggande studie.

6.1.3 Förutsättningar och förväntningar kan innebära svårigheter och möjligheter för pedagogiska uppdraget, men också för välbefinnande och återhämtning

Att situationen har upplevts ansträngande redan innan pandemin visar på en arbetssituation som trots att den är oroande, inte är förvånande med tanke på en pågående pandemi. Som tidigare nämnts har pandemin synliggjort de redan existerande bristerna i verksamheten som har blivit ännu mer svårhanterbara och markantare (Eadie et al., 2021). Detta har även föreliggande studie kunnat påvisa. I studiens resultat framkommer svårigheten att fullfölja sitt uppdrag och rutinerna rörande det pedagogiska arbetet. Detta har upplevts som stressigt eftersom förskollärarna inte kunnat följa en röd tråd i det pedagogiska arbetet angående projekt och rutiner, och därmed inte kunnat följa barnens utveckling, vilket är syftet med förskolläraryuppdraget. Till följd därav har fokus övergått från undervisning till omsorg: förskollärarna spenderade mer tid i barngrupp och med barnen än innan pandemin. Denna brist på planeringstid har lett till en känsla av otillräcklighet i en viss utsträckning. Samtidigt fortsatte förskollärarna ha stora ambitioner för att arbeta på samma sätt som innan pandemin, vilket resulterat i frustration på grund av bristande förutsättningar.

Förskollärarna rapporterade i linje med tidigare studie (Logan et al., 2021) etiska problem på grund av att behöva kompromissa med sitt uppdrag. De upplevde en svårighet att fullfölja uppdraget på grund av stress. Denna kan ses som orsakad av skuld känslor för att de inte kunnat följa barnens utveckling och genomföra det arbetet de är anställda för. Inte minst för att de är medvetna om konsekvenserna på deras vidare arbete i barngrupp. Moraliska problem på grund av skuld har beskrivits i tidigare

forskning (Jinkerson, 2016) genomfört innan pandemin, och visats sig ha negativa effekter på individens psykiska hälsa.

Föreliggande studies resultat illustrerar ett problem inom förskoleverksamheten, nämligen brist på återhämtningsmöjligheter. För det första på grund av hög personalfrånvaro då närvarande personal ofta inte hunnit ta sin rast. När förskollärare hunnit med rasten, fortsatte de oftast tänka på arbetsituationen, likaså på fritiden. För det andra på grund av bristande åtgärder för att genomföra sin rast med hänsyn till rekommendationerna under pandemin. Dessa aspekter försvårade möjligheten till återhämtning. Ytterligare har övertid i arbete bidragit till brist på återhämtning. Pandemin synliggjorde bristen på anpassat miljö för raster, pauser och återhämtning. De förskollärare som arbetar i större verksamheter med mycket personal har varit tvungna att sitta i hallen eller på avdelningen för att ta sina raster. Det finns en koppling mellan arbetsförhållande, individens hälsa/ohälsa, och sjukfrånvaro i yrken där man arbetar nära människor på grund av brist på återhämtning, visar tidigare forskning (Aronsson et al., 2014). Resultatet i föreliggande studie belyser faktumet att förskollärare behöver få möjlighet till återhämtning framför allt när arbetsbelastningen varit högre nu, än innan pandemin.

6.1.4 Nya arbetsuppgifter och minskad kontakt med vårdnadshavare skapar hinder och möjligheter, men bidrar till ökad stress

Att förskollärarna fått nya arbetsuppgifter under pandemin, visas av Dýrfjörð och Hreiðrasdóttir (2020) och Crawford et al. (2021). Förskollärarna har upplevt hög arbetsbelastning på grund av att exempelvis diska, desinficera ytor och hålla förskolans miljö så säkert och trygg som möjligt ur ett hälsoperspektiv. Ytterligare har de upplevt en förväntan/ett krav på att genomföra dessa arbetsuppgifter som inte ingår i deras arbetsbeskrivning eller uppdrag. Att bedöma barnens sjukdomstillstånd har varit en av dessa arbetsuppgifter. Men trots allmänna riktlinjer i samhället ifrågasattes förskollärarnas bedömning om barnens sjukdomstillstånd av vårdnadshavare. De motstridiga förväntningarna och kampen att säkerställa en trygg arbetsplats för sig själva och barnen skapade troligen en påfrestning och en känsla av stress hos förskollärarna vilket överensstämmer med studien av Dýrfjörð och Hreiðrasdóttir (2020).

Till följd av pandemin har verksamheten och förskollärare behövt ändra vissa rutiner för att tillgodose behoven, men även för att minska smittspridningen, något som har skapat ytterligare stress och belastning bland förskollärarna. Eftersom vårdnadshavare inte längre fick komma in på förskolan, omorganiserades verksamheten, bland annat genom schemaändring för att täcka tider både vid lämning

och hämtning av barn. Detta resulterade i en ytterligare stress eftersom kontakten och interaktionen med vårdnadshavare påverkades när möjligheten att ha direktkontakt försvann, samtidigt som praktiska uppgifter kring barnen och vårdnadshavare ökade.

6.1.5 Obalans mellan arbetssituationen, solidaritet och arbetsmoral och brist på erkännande innebär minskad motivation, engagemang och återhämtning

Trotts välviljan rapporterar förskollärarna att de arbetat under stressiga förhållande och oftast haft svårt att genomföra sina raster, ta pauser eller variera sina arbetsuppgifter. Lika svårt har de upplevt att vara hemma med lindriga symptom, eftersom de känt stor lojalitet och solidaritet gentemot sina arbetskamrater. Ytterligare har de också känt ett ansvar och lojalitet mot barn och vårdnadshavare, för att säkerställa en trygg miljö. Quinones et al. (2021) pekar på en minskad upplevt hälsa och välbefinnande bland förskollärare på grund av det känslomässiga ansvaret över att övervaka barnens och vårdnadshavares säkerhet. Därtill visas att det utvecklades en solidaritet mellan kollegor samt ett engagemang för att stödja barnen och deras familjer, vilket också illustreras i föreliggande studie. I den komplexa situationen har förskollärarna, utöver att trygga sina kollegor, försökt trygga och skydda både barn och sina familjer. Samtidigt har de själva känt sig utsatta och otrygga i sin arbetssituation. Förskollärares lojalitet uppmärksammas i en studie redan innan pandemin (Persson & Tallberg Broman, 2019) där det beskrivs som en stressrelaterad fälla för förskollärare, till följd av att underlätta för verksamheten, sina kollegor och föräldrar genom att ta på sig för många arbetsuppgifter. Av resultatet föreligger att förskollärare haft större ambitioner att bedriva verksamheten trots känslan av trötthet och upplevelsen av "nära gränsen", för att vara ett stöd till samhället. Tidigare forskning (Crawford et al., 2021; Logan et al., 2021) indikerar att förskollärare har upplevt mer stress, rädsla och oro, inklusive trötthet och frustration samt känslor av utmatning vilket också föreliggande studie påvisar.

Att förskollärare känt sig underskattade för deras insats under pandemin, lyfts fram i den här studiens resultat. De har upplevt mindre respekt för deras yrke och arbetsplats än andra yrkesgrupper. Dessutom att vårdnadshavare inte tagit deras beslut på allvar, resulterade i irritation och frustration. Tidigare forskning (Dýrfjörð & Hreiðrasdóttir, 2020) uppger att det finns för lite uppmärksamhet åt förskollärares arbetssituation och många saknar kunskap och förståelse för arbetets karaktär i förskolan, vilket även påpekas i föreliggande studie. Resultatet är också i linje med Logan et al. (2021) som påvisar att förskollärare har upplevt ett svek från beslutfattare för deras viktiga arbete. Tillika

illustrerar Quinones et al. (2021) och Kim et al. (2022) att förskollärare kände sig undervärderade och förnekade i stort sett som värdefulla aktörer för samhällets välfärd under pandemin.

Den pågående pandemin har satt sina spår på förskollärares upplevelse av krav/förväntningar. Att hålla verksamheten öppen och fortsätta arbeta trots hög smittorisk, har upplevts som ett krav/en förväntan. Förskollärarna beskrev en skyldighet att få verksamheten att fungera för samhällets välfärd. Studiens resultat stämmer delvis överens med studien av Pramling et al. (2020) som visar att förskollärare beskrev en etisk kamp mellan önskan att värna om sin egen hälsa samtidigt som de ville lära upp till sitt professionella ansvar gentemot barn och vårdnadshavare. Riktlinjerna och rekommendationerna ställde förskollärares rätt att skydda sig själv mot barnens rätt att gå i förskolan, något som den här studien också indikerar. Tidigare forskning (Bigras et al., 2021) belyser faktumet att pandemin medfört komplexiteten i förskollärares arbete, i synnerhet genom att identifiera deras behov av stöd och erkännande som är avgörande för deras professionella engagemang.

6.1.6 Otydlighet i riktlinjerna och arbetets karaktär försvårar möjligheten att bedriva verksamheten och följa restriktionerna, och påverkar hälsan

Otydlighet i riktlinjerna har varit avgörande för förskollärares arbetsituation under pandemin. När riktlinjer och rekommendationer infördes för hela samhället togs det inte hänsyn till arbetets karaktär, dvs att förskolan är ett kontaktyrke och personalen arbetar nära andra människor. Arbetet och förhållningssättet försvårades när tidigt i pandemin meddelades att barn inte driver smittspridningen, mer specifikt att de kan smitta andra men är mindre smittsamma än vuxna (Folkhälsomyndigheten, 2020c; Ludvigsson, 2020). Uttalandet misstolkades som att små barn inte smittar, samtidigt som hela samhället skulle följa restriktionerna och hålla avstånd. Å andra sidan nämnde Folkhälsomyndigheten (2022) förskolan som en av de verksamheter som också är en arbetsplats och behöver genomföra riskbedömningar gällande smittorisken. Uttalandet har dock upplevts som motsägande.

Otydliga riktlinjer mot förskolan varit en bidragande faktor till arbetsbelastning. Jämfört med skolan, har förskolan inte fått tydliga riktlinjer gällande pandemin och arbetet med yngre barn (Folkhälsomyndigheten, 2022). Denna aspekt framkom som krävande eftersom förskollärare och chefer inte haft lätt att förlita sig på allmänna riktlinjer samtidigt som olika regioner, kommuner och verksamheter skapade egna policys och riktlinjer utifrån egna behoven. Detta försvårade samtalen och mötet med vårdnadshavare, som gjorde egna tolkningar och hade svårt att acceptera varje förskolans

nya regler. Ett liknande resultat påvisar Dýrfjörð & Hreiðrasdóttir (2020) som konstaterar stor kritik mot de otydliga riktlinjerna rörande förskolans anställda, smittorisken och undantagen som krävs i arbetet med förskolebarn, eftersom arbetet innebär nära kontakt med andra människor.

Att inte ha konkreta riktlinjer anpassade till förskoleverksamheten och arbetets karaktär har lett till att verksamheten fortsatte som vanligt utan några anpassningar. Svårigheten att hålla avstånd framkom som stressigt, på grund av nära kontakt med andra människor och mycket rörande av gemensamma ytor och föremål. Resultatet överensstämmer med studien av Logan et al. (2021) som visar att personalen har arbetat i riskfyllda situationer på grund av den höga smittorisken vilket haft en negativ inverkan på deras välbefinnande. Dessutom har förskollärare upplevt en oro och rädsla över att bli smittad och smita andra i linje med Logan et al. (2021).

Ovissheten att möta någon som bär på sjukdomen har skapat en känsla av osäkerhet och oro på arbetsplatsen, vilket framkommer som påfrestande. Att förskollärares välbefinnande påverkades avsevärt av deras rädsla att bli smittade på arbetet och smitta vidare andra överensstämmer med studien av Dýrfjörð och Hreiðrasdóttir (2020) och Pramling et al. (2020). Vidare lyfts fram att förskollärare känt sig oskyddade i sitt arbete och att ledning och kommun borde ha gjort mer för att skydda dem och därmed deras familjer när de själva stöttat och skyddat alla barn och deras familjer.

6.1.7 Kontinuerligt stöd bidrar till trygghet, minskad stress och tydligare befogenheter

Behovet av stödjande och tillgängliga chefer tycks ha varit en viktig aspekt under pandemin. Att ha en stöttande och lyhörd chef som har bra samsyn gällande riktlinjerna och hålla alla informerade, ökade och stärkte samarbetet med förskollärarna. Dessutom för att undvika extra börda sattes extra bemanning in, vilket gav en känsla av omtanke för informanterna och deras välbefinnande på ett fåtal förskolor. Det framkommer dock ett behov av snabbare återkoppling och stöd i relation till vårdnadshavare, vilket försvårades då vissa rektorer arbetade på distans medan andra rektorer ledde fler förskolor. Chefens otydlighet i information och agerande gentemot medarbetare och vårdnadshavare, visas vara viktigt för att känna trygghet. Förutom att chefer gick miste om förskollärarnas mående, skapades konflikter mellan kollegor som en följd av otydligt ledarskap. Tidigare forskning betonar att brister i ledarskap under en pandemi och bristande till medarbetare är avgörande för att skapa trygghet och effektivitet framför allt när medarbetare befinner sig i en osäker eller ny situation som den nuvarande pandemin (Nyberg et al., 2022).

Det aktuella forskningsläget rörande stöd från chefen bland förskollärare saknas, emellertid kan paralleller göras med tidigare forskning (Li & Zhang, 2019; Ying Hu et al., 2019) genomfört innan pandemin som undersökt vilken inverkan socialt stöd har på förskollärares upplevelse av stress och välbefinnande. Resultaten visade att chefens stöd påverkar upplevelsen och nivån av stress och därmed välbefinnandet. Förskollärare som upplever låg socialt stöd är mer benägna att bli utmattade. Att förskollärarna upplevt brist på stöd från sina chefer kan ha konsekvenser på hälsa och välbefinnande. Tidigare forskning (Li & Zhang, 2019; Ying Hu et al., 2019) bevisar att ju mer stöd förskollärare upplever, desto bättre kan de hantera missnöje och därmed kan upprätthålla positiva attityder mot påfrestande arbetssituationer.

6.2 Metoddiskussion

Syftet med föreliggande studie var att undersöka förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö under pandemin. Eftersom avsikten var att karaktärisera och beskriva hur arbetsmiljön framstår på olika sätt hos förskollärare, ansågs kvalitativ metod mest passande. Intentionen var att beskriva skilda sätt att föreställa sig något, i denna studie sin arbetsmiljö, och inte att beskriva genom mätning (Kroksmark, 2007). Dock försvårar denna typ av metod möjligheten att dra några kausala samband (Marshall & Rossman, 2016, p. 44).

Gällande kvalitetskriterierna anses det viktigt att resultatet är så trovärdigt som möjligt (Graneheim & Lundman, 2004). Till skillnad från kvantitativ forskning som använder begreppen reliabilitet och validitet, används inom kvalitativ forskning motsvarande begrepp anpassade till metoden. Graneheim och Lundman (2004) presenterar *tillförlitlighet* som ett viktigt kriterium i kvalitativa studier och som innehåller *trovärdighet*, *beroende (dependability)* och *överbarhet*. Följaktligen utgör *trovärdighet* sättet hur väl det empiriska materialet och analysprocessen riktar sig till studiens syfte, likaså studiens design, kontext, val av informanter och datainsamling (Graneheim & Lundman, 2004). Eftersom syftet har varit att undersöka förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö under coronapandemin ansågs det mest lämpligt att använda ett fenomenografisk ansats. Metoden möjliggör att beskriva människors sätt att uppfatta sin omvärld (Kroksmark, 2007), mer specifikt förskollärares olika upplevelser av sin arbetsmiljö. Kontexten blev förskoleverksamhet och deltagare ansågs förskollärare passande, eftersom förskollärare har yttersta ansvaret för det pedagogiska arbetet och arbetslaget. I genomförandet av studien upplevdes svårt att få tag på deltagare på grund av hög sjukfrånvaro och hög belastning på verksamheten till följd av pandemin. Det resulterade i att författaren sökte kontakt i 2 andra kommuner

där författaren har både arbetat och bott. Kravet för omfattningen av det empiriska materialet var minst 10 informanter, vilket inte nåddes trots kontakt med nya förskolor och påminnelsen om studien för de som hade svarat. Likväl anses att data som resulterade av de 9 intervjuerna genererade tillräckligt material för analysen och att en till förskollärares upplevelse troligen inte skulle ha kunnat påverka resultatet i form av nya kategorier. Efter den 6:e intervjun kunde ett svarsmönster identifieras, vilket ledde till en viss datamättnad. Författaren skulle ha önskat intervjua en förskollärare till för att nå det krävda antalet informanter enligt uppsatsens riktlinjer, dock är det omöjligt att uttala sig om ytterligare en intervju skulle generera nya kategorier och ge något ny kunskap. Men det bedöms att den sista intervjun (den 9:e) bidrog till helheten.

Ett målstyrt urval bestämdes för att det ansågs passande för att uppnå en stor variation i upplevelse av det valda fenomenet. Syftet har inte varit att välja ut deltagare på ett slumpmässigt sätt utan att välja ut deltagare som arbetar i olika områden, med olika åldersgrupper och olika typer av verksamheter (fristående och kommunal). Att informanterna har olika erfarenheter ökar möjligheten att illustrera forskningsfrågan ur olika vinklar (Graneheim & Lundman, 2004). Därmed utgör metoden en styrka för studien eftersom den möjliggör att besvara forskningsfrågan (Bryman, 2018). Ytterligare har undersökning av upplevelser av arbetsmiljön under pandemin utifrån 3 olika kommuner bidragit till en större variation, eftersom förutsättningarna kan skilja mellan kommunerna. Med anledning av att det rör ett målstyrt urval, går det dock inte att generalisera till populationen, dvs alla förskollärare (Bryman, 2018, p. 497). Vidare består urvalet av informanter som frivilligt hört av sig för att delta i studien och som uppnådde inklusionskriterierna. Viktigt att nämna är också att författaren försökt argumentera och lyfta behovet av forskning och brist på forskning kring förskollärares arbetsmiljö för att uppmuntra deltagandet och skapa en förståelse för varför forskning kring förskollärares arbetsmiljö behövs ur ett arbetshälsoperspektiv. Kön, ålder och verksamma år i yrket har inte varit ett krav för inklusions kriterier i denna studie, förutom att deltagarna ska ha arbetat både innan och under pandemin.

Gällande förförståelse för ämnet, är det viktigt att nämna att författaren har tidigare erfarenhet av arbete som förskollärare. Emellertid har erfarenhet erhållits innan pandemin och författaren försökt, i så stor mån som möjligt, låta informanternas upplevelser komma fram utan att påverka svaren, tolkningen eller dra slutsatser utifrån egna uppfattningar, dvs försökt uppnå ”distansierad närhet” till undersökta fenomenet (Kroksmark, 2007, p. 28). Med andra ord har författaren försökt vara så

objektiv som möjligt i genomförandet av studien. Dock har det varit en styrka att ha en förförståelse, eftersom författaren har lätt kunnat förstå sammanhanget.

För att ytterligare styrka studiens trovärdighet presenteras i **Bilaga 5** ett utdrag ur analysprocessen, vilket är ett sätt att visa relationen mellan det empiriska materialet och kategorierna (Sjöström & Dahlgren, 2002). Vidare presenteras citat från den transkriberade materialet i resultatet för att visa hur författaren bedömde likheter och skillnader mellan kategorierna.

Beroende(dependability) motsvarar reliabiliteten i kvantitativ forskning, och avser att beakta i vilken utsträckning det empiriska materialet ändras över tid och om ändringar rörande analysprocessen görs av forskaren (Graneheim & Lundman, 2004). För att stärka denna aspekt, har författaren samlat in data på samma sätt genom hela processen, dvs genom semistrukturerad intervju och spelat in intervjuerna med mobiltelefonen. Intervjuguiden innefattade ett antal specifika frågor förberedda innan intervjuprocessen. En fördel med semistrukturerade intervjuer är att frågornas ordningsföljd kan variera (Bryman, 2018, p. 260), vilket visade sig användbart under intervjuernas gång. Ytterligare användes uppföljningsfrågor för att få en tydligare bild av informanternas upplevelse, men även när svaren ansågs fåordiga.

Överbarhet innebär huruvida resultatet kan överföras till andra miljöer eller grupper (Graneheim & Lundman, 2004). För att underlätta överbarheten har författaren gjort en tydlig beskrivning av kontexten, metoden för urval, datainsamlingen och hur analysprocessen genomfördes. Ytterligare har resultatet presenterats i detalj tillsammans med citat från det transkriberade materialet. Följaktligen kan resultatet möjligtvis överföras till andra kontexter eller yrkesgrupper, som exempelvis barnskötare, grundskollärare eller fritidspedagoger.

7. Förslag till fortsatt forskning

Det vetenskapliga underlaget om förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö är begränsad. Föreliggande studies resultat indikerar att förskollärare har upplevt hög arbetsbelastning som följd av arbetssituationen under pandemin. Resultatet skulle kunna användas som grund för bedömning och analys av arbetsmiljön i förskolan. Ytterligare skulle resultatet kunna användas som stöd för att planera interventioner i syfte att förbättra förskollärarens arbetsmiljö. Sist men inte minst skulle resultatet kunna ligga till grund för hur rektorer och ledning för kommunens förskolor, kommunala och

fristående, kan arbeta för att främja hälsa och välbefinnande bland förskollärare både på organisation och kommunnivå och på så sätt förhindra eller minska risken för eventuella sjukskrivningar och ohälsa som följd av pandemin.

Tidigare forskning har visat att hög personalfrånvaro kan leda till ökad belastning. Därav orsakar ökad psykisk ohälsa och därmed hög sjukfrånvaro bland förskollärare. Forskning genomförd under pandemin (Bigras et al., 2021; Crawford et al., 2021) uppmärksammar att det finns stor risk för långvariga negativa konsekvenser på förskollärares välbefinnande och psykisk hälsa efter pandemin. Med utgångspunkt i studiens resultat vore det av intresse att undersöka hur personalfrånvaron kan ha påverkat förskollärares hälsa och välbefinnande under pandemin och, om vilka konsekvenser finns genom mätning med hjälp av kvantitativ forskning. Likaså studera förskollärares nivåer av stress och välbefinnande till följd av pandemin. Framtida forskning skulle kunna syfta till att undersöka interventioner för att förebygga arbetsrelaterad stress och förbättra välbefinnandet bland förskollärare som arbetar i förskolan. Sammantaget krävs det mer forskning kring förskolans arbetsmiljö och dess påverkan på förskolans anställda.

8. Slutsats

Syftet med denna studie har varit att undersöka förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö under pandemin. Resultatet visar att pandemin har påverkat förskollärares arbetssituation, relationer och samarbetet med kollegor, chef och vårdnadshavare och förutsättningar i arbetet. En framträdande aspekt har visat sig vara låg bemanning som lett till stora omställningar i arbetslagen, i rutiner och arbetsuppgifter. Således fick förskollärare sämre förutsättningar för återhämtning och välbefinnande. Dessutom otydlighet i riktlinjerna och arbetets karaktär har gjort det svårare för förskollärare att bedriva verksamheten och följa restriktionerna vilket kan ha haft en inverkan på deras hälsa. Kontinuerligt stöd från både chef och kollegor lett till en minskad upplevt stress. Som en följd av pandemin har förskollärare upplevt ett ökat antal arbetsuppgifter och en obalans mellan arbetssituation, solidaritet och brist på erkännande, vilket har visat sig minska deras motivation och engagemang.

9. Referenser

- Ahrne, G., & Svensson, P. (2018). *Handbok i kvalitativa metoder* (Liber (ed.); 2:4).
- Arbetsmiljöverket. (2011). *Tillsyn av förskolor - Riktad tillsynsinsats år 2011 inom Stockholmsdistriktet, Rapport 2012:13*. 1–7. www.av.se
- Arbetsmiljöverket. (2016). *Arbetsorsakade besvär 2016*.
[https://www.av.se/globalassets/filer/statistik/arbetsorsakade-besvar-2016/arbetsmiljostatistik-arbetsorsakade-besvar-2016-rapport-2016-3.pdf?hl=arbetsorsakade besvär](https://www.av.se/globalassets/filer/statistik/arbetsorsakade-besvar-2016/arbetsmiljostatistik-arbetsorsakade-besvar-2016-rapport-2016-3.pdf?hl=arbetsorsakade%20besvar)
- Arbetsmiljöverket. (2018). *Arbetsorsakade besvär 2018*.
[https://www.av.se/globalassets/filer/statistik/arbetsorsakade-besvar-2018/arbetsorsakade_besvar_2018_rapport.pdf?hl=arbetsorsakade besvär](https://www.av.se/globalassets/filer/statistik/arbetsorsakade-besvar-2018/arbetsorsakade_besvar_2018_rapport.pdf?hl=arbetsorsakade%20besvar)
- Arbetsmiljöverket. (2020). *Arbetsmiljön 2019*.
<https://www.av.se/globalassets/filer/statistik/arbetsmiljon-2019/arbetsmiljostatistik-arbetsmiljon-2019-rapport-2020-2.pdf.pdf>
- Arbetsmiljöverket. (2021). *Arbetsrelaterade besvär 2020*.
[https://www.av.se/globalassets/filer/statistik/arbetsorsakade-besvar-2020/rapport-arbetsorsakade-besvar-2020.pdf?hl=arbetsorsakade besvär 2021](https://www.av.se/globalassets/filer/statistik/arbetsorsakade-besvar-2020/rapport-arbetsorsakade-besvar-2020.pdf?hl=arbetsorsakade%20besvar%202021)
- Aronsson, G., Astvik, W., & Gustafsson, K. (2014). Work Conditions, Recovery and Health: A Study among Workers within Pre-School, Home Care and Social Work. *Source: The British Journal of Social Work*, 44(6), 1654–1672. <https://about.jstor.org/terms>
- Atiles, J. T., Almodóvar, M., Chavarría Vargas, A., Dias, M. J. A., & Zúñiga León, I. M. (2021). International responses to COVID-19: challenges faced by early childhood professionals. *European Early Childhood Education Research Journal*, 29(1), 66–78.
<https://doi.org/10.1080/1350293X.2021.1872674>
- Bigras, N., Lemay, L., Lehrer, J., Charron, A., Duval, S., Robert-Mazaye, C., & Laurin, I. (2021). Early Childhood Educators' Perceptions of Their Emotional State, Relationships with Parents, Challenges, and Opportunities During the Early Stage of the Pandemic. *Early Childhood Education Journal*, 49, 775–787. <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01224-y>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (Liber (ed.); Upplaga 3).
- Crawford, A., Vaughn, K. A., Guttentag, C. L., Varghese, C., Oh, Y., & Zucker, T. A. (2021). “Doing

What I can, but I got no Magic Wand:” A Snapshot of Early Childhood Educator Experiences and Efforts to Ensure Quality During the COVID-19 Pandemic. *Early Childhood Education Journal*, 49(5), 829–840. <https://doi.org/10.1007/S10643-021-01215-Z/TABLES/3>

Creswell, J. W. ., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*.

Dahlgren, L. O., & Johansson, K. (2019). Fenomenografi. In *Handbok i kvalitativ analys* (p. 296). Liber AB.

De Stasio, S., Fiorilli, C., Benevene, P., Uusitalo-Malmivaara, L., & Chiacchio, C. Di. (2017). Burnout in special needs teachers at kindergarten and primary school: investigating the role of personal resources and work wellbeing. *Psychology in the Schools*, 54(5), 472–486. <https://doi.org/10.1002/pits.22013>

Dýrfjörð, K., & Hreiðrasdóttir, A. E. (2020). Keeping preschools open during Covid-19: The employees’ perspective. *Journal of Contemporary Educational Studies*, 206–222. https://www.researchgate.net/publication/348468474_Keeping_preschools_open_during_Covid-19_The_employees%27_perspective

Eadie, P., Levickis, · Penny, Murray, L., Page, J., Elek, C., & Church, A. (2021). Early Childhood Educators’ Wellbeing During the COVID-19 Pandemic. *Early Childhood Education Journal*, 49, 903–913. <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01203-3>

Farewell, C. V, Quinlan, J., Melnick, E., Powers, J., & Puma, · Jini. (2020). Job Demands and Resources Experienced by the Early Childhood Education Workforce Serving High-Need Populations. *Early Childhood Education Journal*, 197–206. <https://doi.org/10.1007/s10643-020-01143-4>

Folkhälsomyndigheten. (2020a). *Covid-19 - pandemins tänkbara konsekvenser på folkhälsa*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/c/covid-19-pandemins-tankbara-konsekvenser-pa-folkhalsan/>

Folkhälsomyndigheten. (2020b). *Förskolan är viktig under pandemin*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/d2963100da8c49548ed224a72fd60eeb/forskolan-viktig-pandemin.pdf>

Folkhälsomyndigheten. (2020c). *Gällande åtgärder mot covid*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid->

19/skydda-dig-och-andra/atgarder-mot-covid-19/

- Folkhälsomyndigheten. (2020d). *När hände vad under pandemin? Dec 2019-Jun 2020*.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/a058cccd25894dc1b2ad798d0d421ac7/tidsli-njen-som-pdf-dec19-jun20.pdf>
- Folkhälsomyndigheten. (2022). *Information till förskola, grundskola och gymnasieskola — Folkhälsomyndigheten*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/verksamheter/information-till-skola-och-forskola-om-den-nya-sjukdomen-covid-19/>
- Försäkringskassa. (2018). *Sjukfrånvaron på svenska arbetsmarknad*.
<https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/5b9d37a9-a56d-4453-896f-fed299534d91/sjukfranvaron-pa-svensk-arbetsmarknad-socialforsakringsrapport-2018-2.pdf?MOD=AJPERES&CVID=>
- FORTE. (2016). *Arbetsmiljö i kvinnodominerade sektorer*.
<https://forte.se/app/uploads/2016/03/rapport-arbetsmiljo-kvinnodominerade-sektorer.pdf>
- Graneheim, U., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105–112.
<https://doi.org/10.1016/J.NEDT.2003.10.001>
- Jamshed, S. (2014). Qualitative research method-interviewing and observation. *Journal of Basic and Clinical Pharmacy*, 5(4), 87. <https://doi.org/10.4103/0976-0105.141942>
- Jeon, L., Buettner, C. K., & Grant, A. A. (2018). Early Childhood Teachers' Psychological Well-Being: Exploring Potential Predictors of Depression, Stress, and Emotional Exhaustion. *Early Education and Development*, 29(1), 53–69. <https://doi.org/10.1080/10409289.2017.1341806>
- Jinkerson, J. (2016). Defining and assessing moral injury: A syndrome perspective. In *American Psychological Association*.
<https://eds.s.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=e5a46475-a22c-4556-ba20-6f7260d58866%40redis>
- Kim, L. E., Oxley, L., & Asbury, K. (2022). “My brain feels like a browser with 100 tabs open”: A longitudinal study of teachers' mental health and well-being during the COVID-19 pandemic. *British Journal of Educational Psychology*, 92, 299–318. <https://doi.org/10.1111/bjep.12450>
- Kroksmark, T. (2007). Fenomenografisk didaktik-en didaktisk möjlighet. *Didaktisk Tidskrift*, 17(2.3),

1–50.

- Läraryrskommittén. (2020a). *"Läget är katastrofalt, pressat och ohållbart."* - Lärarnas syn på hur det fungerar att arbeta under covid-19.
https://res.cloudinary.com/lararforbundet/image/upload/v1604063733/b3fb4e66eab617072acab1dafa2643f5/La_get_a_r_katastrofalt_pressat_och_oha_llbart.pdf
- Läraryrskommittén. (2020b). *Ett hållbart uppdrag-Läraryrskommitténs medlemmar om coronavåren 2020.*
https://res.cloudinary.com/lararforbundet/image/upload/v1593093578/5a02e149700ca58d92d55aba38deefd2/Ett_oha_llbart_oppdrag_la_rarfo_rbundets_medlemmar_om_coronava_ren_2020_.pdf
- Läraryrskommittén. (2020c). *Förskollärare under coronapandemin - En rapport om hur förskollärare i förskolan upplevt våren 2020.*
https://res.cloudinary.com/lararforbundet/image/upload/v1593510183/d78707e5ce86d5c33b76cf9cf422ea74/Fo_rskolla_rare_under_coronapandemin.pdf
- Larsson, S. (2011). *Kvalitativ analys-exemplet fenomenografi.*
- Li, Y., & Zhang, R.-C. (2019). Kindergarten teachers' work stress and work-related well-being: A moderated mediation model. *Social Behavior and Personality*, 1–12.
<https://doi.org/10.2224/sbp.8409>
- Logan, H., McFarland, L., Cumming, T., Wong, S., & McFarland, L. (2021). Supporting educator well-being during the COVID-19 pandemic: A case study of leadership in early childhood education and care organisations. *Australasian Journal of Early Childhood*, 46(4), 309–321.
<https://doi.org/10.1177/18369391211040940>
- Løvgren, M. (2016). Emotional exhaustion in day-care workers. *European Early Childhood Education Research Journal*, 157–167. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2015.1120525>
- Ludvigsson, J. F. (2020). Systematic review of COVID-19 in children shows milder cases and a better prognosis than adults. *Acta Paediatrica (Oslo, Norway : 1992)*, 109(6), 1088–1095.
<https://doi.org/10.1111/APA.15270>
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2016). *Designing qualitative research* (Sixth). SAGE Publications.
- Nyberg, A., Demmelmaier, I., & Rajaleid, K. (2022). *Arbetsmiljö och hälsa i organisationer vid epidemier och pandemier orsakade av coronavirus.* https://mynak.se/wp-content/uploads/2022/03/Arbetsmiljo_och_halsa_i_organisationer_digital.pdf

- Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful Sampling for Qualitative Data Collection and Analysis in Mixed Method Implementation Research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 533–544. <https://doi.org/10.1007/s10488-013-0528-y>
- Persson, S., & Tallberg Broman, I. (2019). *Hög sjukfrånvaro och ökad psykisk ohälsa Om dilemman i förskollärares uppdrag*. <https://malmo.se/download/18.5661e410168deac7410a2ab/1550504398739/Rapport+-+Hög+sjukfrånvaro+och+ökad+psykisk+ohälsa.pdf>
- Pramling Samuelsson, I., Wagner, J. T., Ødegaard, E. E., Eriksen, E., & No, Ø. E. (2020). The Coronavirus Pandemic and Lessons Learned in Preschools in Norway, Sweden and the United States: OMEP Policy Forum. *International Journal of Early Childhood*, 52, 129–144. <https://doi.org/10.1007/s13158-020-00267-3>
- Quinones, G., Barnes, M., & Berger, E. (2021). Early childhood educators' solidarity and struggles for recognition. *Australasian Journal of Early Childhood*, 46(4), 296–308. <https://doi.org/10.1177/18369391211050165>
- Ruslin, R., Mashuri, S., Rasak, M. S. A., Alhabsyi, F., & Syam, H. (2022). Semi-structured Interview: A Methodological Reflection on the Development of a Qualitative Research Instrument in Educational Studies. *Journal of Research & Method in Education*, Volume 12(1), 22–29. https://www.researchgate.net/publication/358893176_Semi-structured_Interview_A_Methodological_Reflection_on_the_Development_of_a_Qualitative_Research_Instrument_in_Educational_Studies
- Schaack, D. D., Le, V. N., & Stedron, J. (2020). When Fulfillment is Not Enough: Early Childhood Teacher Occupational Burnout and Turnover Intentions from a Job Demands and Resources Perspective. *https://Doi.Org/10.1080/10409289.2020.1791648*, 31(7), 1011–1030. <https://doi.org/10.1080/10409289.2020.1791648>
- SFS2010:800. (2010). *Skollagen*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800
- Sjödin, F., Kjellberg, A., Knutsson, A., Landström, U., & Lindberg, L. (2012). Noise and stress effects on preschool personnel. *Noise and Health*, 14(59), 166–178. <https://doi.org/10.4103/1463-1741.99892>

- Sjöström, B., & Dahlgren, L. O. (2002). Applying phenomenography in nursing research. *Journal of Advanced Nursing*, 40(3), 339–345. <https://doi.org/10.1046/J.1365-2648.2002.02375.X>
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan, Lpfö 2018*.
<https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan>
- Söderberg, L., Landström, U., & Kjellberg, A. (2011). *Ljudmiljön i förskolor och dess inverkan på upplevelse och hälsa bland personal*. http://nile.lub.lu.se/arbarch/arb/2001/arb2001_11.pdf
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2002-01-08-forskningsetiska-principer-inom-humanistisk-samhällsvetenskaplig-forskning.html>
- von Haaren-Mack, B., Schaefer, A., Pels, F., & Kleinert, J. (2019). Fabian Pels & Jens Kleinert (2020) Stress in Physical Education Teachers: A Systematic Review of Sources, Consequences, and Moderators of Stress. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 91(2), 279–297.
<https://doi.org/10.1080/02701367.2019.1662878>
- WHO, W. health organization. (2020). *Coronavirus disease (COVID-19)*. https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1
- Ying Hu, B., Li, Y., Wang, C., Lee Reynolds, B., & Wang, S. (2019). The relation between school climate and preschool teacher stress The mediating role of teachers' self-efficacy. *Journal of Educational Administration*, 57(6), 748–767. <https://doi.org/10.1108/JEA-08-2018-0146>

Till

Chef

Härmed anhålles om tillstånd att i ett examensarbete som ingår som en del i en utbildning vid Högskolan i Gävle söka uppgifter enligt den beskrivning som ges nedan.

Bakgrund

Coronapandemin har orsakat stora omställningar i många delar av arbetsmarknaden och samhället i stort. Under denna period har förskolan varit ett stöd för hela samhället. Således uppstod en utmaning, att hålla verksamheten öppen trots osäkerheten kring smittspridningen och vad detta innebär i praktiken. Många länder stängde utbildningsinstitutionerna vilket Sverige inte gjorde. Därför är forskning kring hur förskollärare upplever sin arbetsmiljö under coronapandemin mycket begränsad, eftersom forskning mestadels fokuserat på distansundervisning världen över även i förskolan.

Tidigare studier visar att personalen upplevde höga nivåer av stress och en relativt låg nivå av välbefinnande. Dessutom identifierades olika problematiska faktorer som påverkade förskollärare: osäkerhet, arbetsbelastning, oro för andras välbefinnande, kampen att hålla sig frisk samt upprätthålla barnens hälsa och säkerhet, attityder och uppfattningar om yrket, otydlighet från folkhälsomyndigheten angående riktlinjer och rekommendationer, personalbrist, ökad dokumentation och att inta flera roller och arbetsuppgifter. Mot den bakgrunden styrks behovet av forskning kring hur förskollärare har upplevt sin arbetsmiljö under pandemin i svensk kontext. Särskilt att restriktionerna har varit olika i olika länder och därmed har också förutsättningarna i arbetet varierat. Dessutom har ingen studie inom området genomförts i Sverige.

Att undersöka förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö under Covid-19 skulle kunna medföra användbar kunskap inom detta område. Studiens resultat skulle kunna ligga till grund för att arbeta för att främja hälsa och välbefinnande bland förskollärare både på organisations- och kommunnivå och på så sätt förhindra eller minska risken för eventuella sjukskrivningar och ohälsa.

Syfte och eventuella frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö i förskolan under coronapandemin.

Forskningsfrågan lyder:

-Vilka olika upplevelser har förskollärare kring arbetsmiljön under coronapandemin?

Metod

Datansamlingen kommer att ske via kvalitativa intervjuer genomförda på respektive förskola. Intervjuerna kommer om möjligt ske på arbetstid och förväntas ta cirka 45–60 minuter och genomföras i en ostörd och lugn miljö. Alternativ, om förutsättningarna ändras under processen gång, med tanken på nya restriktioner som kan komma, kan intervjuerna ske via zoom. I så fall kommer information och länk till zoommöte skickas till deltagarna via mejl. De medverkande behöver då ha tillgång till Ipad, dator eller smartphone.

Deltagare: legitimerade förskollärare som arbetat inom yrket minst två år. Mer specifikt behöver de ha arbetat både innan och under coronapandemin.

Om tillstånd ges för studien skulle jag vara tacksam om ni kan hjälpa mig att identifiera förskolor i olika områden i kommunen, både kommunala och enskilda, för att kunna få en större variation. Därefter kommer kontakt tas med rektor på respektive förskola för att presentera studien och be om kontaktuppgifter för de förskollärare som arbetar på förskolan.

Etiska aspekter

De förutspås inga risker för skador med denna studie.

Alla medverkande kommer att få information om studien, bland annat att deltagandet är frivilligt och medverkandet kan avbrytas utan konsekvenser.

För deltagande i studien ska förskollärarna ge sitt samtycke genom att kontakta mig på e-mail eller sms och anmäla sitt intresse för att delta i studien.

Alla medverkande i studien kommer att vara anonyma.

Uppgifterna som lämnas av deltagarna kommer behandlas så konfidentiellt som möjligt och personuppgifterna kommer förvaras så att inga obehöriga kan komma åt.

Dessa uppgifter kommer endast användas i denna studie och raderas efter arbetets slut.

Adela Ghizila

Birgitta Wiitavaara, lektor

Studerandes namn

Handledares namn och tjänstetitel

0702083409

adela.ghizila@gmail.com

birgitta.wiitavaara@hig.se

Telefon och eller epost

Telefon och eller epost

Mastersprogrammet i
arbetshälsovetenskap

Hälsa och arbetsliv, avd. för arbets- och
folkhälsovetenskap

Utbildning

Akademi

Tillstånd erhålles

Ja

Nej

Ort och datum

Underskrift och namnförtydligande

Akademien för hälsa och arbetsliv

Förfrågan om att delta i en studie om förskollärares upplevelse av sin arbetsmiljö under pandemin

Studien är en kvalitativ intervjustudie som syftar till att undersöka och beskriva förskollärares upplevelse av arbetsmiljö under pandemin. Idag finns det lite forskning kring förskollärare och speciellt om hur de upplever sin arbetsmiljö. Med tanken på att förskolan har varit ett stöd för hela samhället under pandemin anses viktigt att lyfta upp detta ämne och få en förståelse för förskollärares erfarenheter under pandemin.

Studien är ett examensarbete på avancerad nivå och är en del av utbildningen Masterprogram i arbetshälsovetenskap vid Högskolan i Gävle. Studien kommer att genomföras med intervjuer under 22.11-17.12 2021. Intervjun kommer att beröra din upplevelse av arbetsmiljö i förskolan under pandemin. Intervjun beräknas ta mellan 45–60 minuter, det är viktigt att intervjun sker i ostörd miljö, på en tid och plats som Du bestämmer. Intervjun kommer att spelas in och skrivas ut i text.

Den information som Du lämnar kommer att behandlas säkert och förvaras inlåst så att ingen obehörig kommer att få ta del av den. Redovisningen av resultatet kommer att ske så att ingen individ kan identifieras. Resultatet kommer att presenteras i form av en muntlig presentation till andra studerande samt i form av ett skriftligt examensarbete. När examensarbetet är färdigt och godkänt kommer det att finnas i en databas vid Högskolan i Gävle. Inspelningarna och den utskrivna texten kommer att förstöras när examensarbetet är godkänt. Du kommer ha möjlighet att ta del av examensarbetet genom att få en kopia av arbetet om du kontaktar mig.

Deltagandet är helt frivilligt och Du kan när som helst avbryta din medverkan utan närmare motivering. Ditt arbete kommer inte att påverkas om du väljer att inte delta i studien. Jag frågar härmed om Du vill delta i denna studie. Genom att kontakta mig, Adela, via e-mail eller sms till mailadress/tel. nr. nedan anmäler du dig som intresserad av att delta.

Ansvariga för studien är Adela Ghizila (student) och Birgitta Wiitavaara (handledare). Har Du frågor om studien är Du välkommen att höra av dig till någon av oss.

Om du är missnöjd med hur dina personuppgifter behandlas vänder du dig i första hand till högskolans dataskyddsombud som nås på registrator@hig.se. Om du fortfarande inte är nöjd har du rätt att ge in klagomål till Datainspektionen, som är tillsyningsmyndighet.

Adela Ghizila
Student
adela.ghizila@gmail.com
0702083409

Birgitta Wiitavaara
Lektor
birgitta.wiitavaara@hig.se

Bilaga 3. Intervjuguide

Intervjun inleds genom att beskriva studiens syfte samt information om att ljudinspelning på telefon kommer att användas. Information om att förskollärare när som helst under intervjuens gång har rätt att avbryta.

Beskrivning innan intervju för att klargöra att informanten förstår vad arbetsmiljö innebär, dvs de fysiska, psykosociala och organisatoriska faktorerna där man arbetar.

Backgrundfrågor:

- Ålder
- Verksamma år i yrket
- Antal barn i gruppen
- Ålder på barngruppen
- Antal pedagoger i arbetslaget

Öppna frågor:

- Hur har du upplevt din arbetsmiljö under coronapandemin?
- Hur upplever du att det har fungerat med dina arbetsuppgifter under coronapandemin?
- Hur upplever du att det har fungerat med arbetsbelastningen under coronapandemin?

Följdfrågor:

- Hur upplever du att det har fungerat med samverkan och kommunikation mellan dig och dina arbetskollaboratorer, chef och föräldrar?
- Hur upplever du att det har fungerat med kollegornas stöd?
- Hur upplever du att det har fungerat med chefens stöd?
- Hur upplever du att det har fungerat med föräldrarnas stöd?
- Hur upplever du haft tillgång till information från din chef under pandemin?
- Hur upplever du att det har fungerat med de krav som ställts på dig i ditt arbete under pandemin?

- Hur upplever du att det har fungerat med dina arbetsuppgifter? Upplever du att du fått nya arbetsuppgifter under pandemin?
- Upplever du att du hunnit med dina dagliga arbetsuppgifter utifrån de förutsättningar som du fick?
- Hur har du upplevt stressnivån under pandemin?
- Vad upplevde du som stressfaktorer?
- Hur upplever du att det har fungerat med dina raster under pandemin?
- Upplever du att du haft tid för återhämtning?
- Hur upplever du arbetsbelastningen i arbetet?

Andra följdfrågor som kan användas under intervju:

- På vilket sätt?
- Vad upplever du för konsekvenser?
- Kan du beskriva hur/mer?
- Kan du ge några exempel?

Övriga frågor

- Finns det någonting du skulle vilja tilläga om hur du upplever din arbetsmiljö?

Stort tack för att du ville delta i min studie

Tabell 2. Resultat: Huvudkategorier med tillhörande subkategorier

Huvudkategori	<i>Låg bemanning försvårar arbetsituationen och ger sämre förutsättningar för återhämtning och välbefinnande</i>	<i>Samarbete, stöd och bemötande bland kollegor och vårdnadshavare främjar och utmanar arbetet och välmående</i>	<i>Förutsättningar och förväntningar kan innebära svårigheter och möjligheter för pedagogiska uppdraget, men också får välbefinnande och återhämtning</i>	<i>Nya arbetsuppgifter och minskad kontakt med vårdnadshavare skapar möjligheter och svårigheter men bidrar till ökad stress</i>	<i>Obalans mellan arbetsituationen, solidaritet och arbetsmoral och brist på erkännande innebär minskad motivation, engagemang och återhämtning</i>	<i>Otydlighet i riktlinjerna och arbetets karaktär försvårar möjligheten att bedriva verksamheten och följa restriktionerna, och påverkar hälsan</i>	<i>Kontinuerligt stöd bidrar till trygghet, minskad stress och tydligare befogenheter/ledarskap</i>
Subkategori	<p>Låg bemanning ökar belastningen och påverkar möjligheten att ta rast, samt försvårar arbetsituationen.</p> <p>Omorganisering i arbetslagen försvårar arbetet</p> <p>Att vara lösningsorienterad är påfrestande</p> <p>Ovissheten kring bemanningen ger sämre förutsättningar för välbefinnande</p>	<p>Samarbetet med vårdnadshavaren gynnar och utmanar förskollärares arbete</p> <p>Ökat stöd och förståelse bland kollegor bidrar till trygghet, trots konflikter och trötthet</p> <p>Bemötande kan ge sämre förutsättningar för välmående</p> <p>Konflikter skapar ansträngda relationer</p>	<p>Ändrad fokus och prioriteringar skapar bättre förutsättningar i arbetet</p> <p>Förändrade förutsättningar och högre krav gör tidigare brister ännu tydligare i arbetet</p> <p>Minskad tid för det pedagogiska arbetet ger ökad tid för omsorg</p> <p>Ökad tid för pedagogisk omsorg bidrar till behov av planering och reflektion</p> <p>Svårigheten att dra gränser mellan arbete och privat liv försvårar återhämtningen</p> <p>Förväntningar för att fortsätta med verksamheten och avsaknad av utrymme och möjligheter, begränsar återhämtningen</p> <p>Ökad medvetenhet och förutsättningar ger möjlighet till återhämtning</p>	<p>Nya arbetsuppgifter skapar möjligheter och svårigheter i arbetet</p> <p>Minskad kontakt med vårdnadshavare bidrar till ökad stress</p>	<p>Trots förståelse bidrar arbetsituationen till minskad motivation, engagemang och välmående</p> <p>Solidaritet och hög arbetsmoral minskar möjligheten till återhämtning</p> <p>Erkännande kan bidra till ett bättre status för yrket</p>	<p>Otydlighet i riktlinjer försvårar arbetet och skapar oro och konflikter</p> <p>Rädslan för smittan inverkar på hälsan</p> <p>Arbetets karaktär försvårar möjligheten att följa restriktionerna</p>	<p>Tillgång till kontinuerlig information, stöd och lösningar, bidrar till trygghet, minskar stress och oro</p> <p>Avsaknad av stöd och åtgärder från ledningen bidrar till konflikter och ökad stress</p> <p>Chefens frånvaro bidrar till oklara befogenheter, ökat ansvar och stress bland förskollärare</p>

Tabell 3. Utdrag ur analysprocessen

<i>Huvudkategori</i>	Otydlighet i riktlinjerna och arbetets karaktär försvårar möjligheten att bedriva verksamheten och följa restriktionerna, och påverkar hälsan		
<i>Subkategori</i>	Otydlighet i riktlinjer försvårar arbetet och skapar oro och konflikter	Rädslan för smittan inverkar på hälsan	Arbetets karaktär försvårar möjligheten att följa restriktionerna
Kod	<p>Första covid perioden följer alla restriktionerna, är försiktiga och ingen ifrågasätter besluten.</p> <p>Större risk för smittspridning och behov av att hantera konflikter när riktlinjerna är otydliga.</p> <p>Vårdnadshavare tolkar riktlinjerna på olika sätt vilket skapar oro över de beslut som tas och att barnen kommer för tidigt tillbaka.</p> <p>Chefen och ledningen ger stöd och är tillgängligt, men det saknas tydlighet gällande riktlinjerna och ett bestämt agerande mot föräldrarna.</p> <p>Riktlinjerna är diffusa kring förskolan och om barnen smittas.</p> <p>Rörigt i början med olika information, och när rekommendationerna blev tydligare ville personalen inte längre arbeta.</p> <p>Det görs för lite för att man ska skyddas för smittan varje dag.</p> <p>Svårare att skicka barnen hem när restriktionerna är borta.</p> <p>Inga åtgärder och återkoppling vid sjukdom bland personalen.</p> <p>På grund av smittorisik och brist på åtgärder vill inte personalen gå till jobbet.</p> <p>Ingen skydd och konkreta riktlinjer till förskolan förutom att tvätta händerna och hålla avstånd.</p>	<p>Oro över de närmastes hälsa eftersom man arbetar på en utsatt arbetsplats där det är svårt att hålla avstånd.</p> <p>Är orolig över att bli smittad och smitta andra på grund av sitt yrke.</p> <p>Rädd över att bli smittad.</p> <p>Rädd för att bli smittad och smitta andra när andra är sjuka.</p> <p>Att inte känna sig trygg i arbetet och de man möter skapar stress.</p> <p>Att behöva alltid tänka på smittan är jobbigt.</p> <p>Svårigheten att slappna av på grund av oron för smittan.</p> <p>Högre stress när man behöver arbeta över och är orolig för att bli smittad.</p> <p>Rädslan att inte kunna skydda sig och kunna bli smittad skapar oro och stress.</p> <p>Stressigt över att kunna smitta de äldre kollegorna.</p> <p>Oron och skam över att utsätta och smitta de äldre medarbetare.</p> <p>Påfrestande att vara osäkert och rädd för att bli smittad och smitta andra.</p>	<p>Verksamheten och arbetet i barngrupp har varit detsamma förutom möten med vårdnadshavare.</p> <p>Svårt att få verksamheten att fungera när det inte går att anpassa restriktionerna.</p> <p>Periodvis är kämpigt och svårt att hålla avstånd och vara noggrann med restriktionerna.</p> <p>Restriktionerna påverkat inte verksamheten utan man jobbar nära varandra.</p> <p>Svårt att hålla avstånd i arbetet med människor och förskolebarn.</p> <p>Svårt att hålla avstånd när man arbetar med barn, trots att de är sjuka.</p> <p>Svårt att följa rekommendationerna när ny information kom till allmänheten.</p> <p>Osäkert kring viruset men man fortsatte arbeta som vanligt.</p> <p>Att inte känna sig trygg i arbetet och de man möter skapar stress.</p>

	<p>Jämfört med andra yrken hade förskolan inga åtgärder och skydd förutom handsprit.</p> <p>Svårt att bedriva verksamheten men viss lättnad med rekommendationerna dock svårt att hålla barnen hemma.</p> <p>Tydligare restriktioner efterfrågas och snabbare återkoppling.</p> <p>Man stöttade och skyddade alla familjer och barn utan att kunna skydda sig själv.</p> <p>Otydliga riktlinjer och rekommendationer mot förskolan ger känslan av utsatthet för smittan.</p> <p>Chefen hade svårt att tolka rekommendationerna mot förskolan på grund av otydlighet.</p> <p>Svårt att lösa situationen på bästa sätt utan tydliga riktlinjer.</p> <p>Svårt att förhålla sig till riktlinjerna på grund av otydlighet mot förskolan vilket försvårade tolkningen.</p> <p>Otydliga riktlinjer gör det svårt att skicka sjuka barn hem.</p> <p>Svårt att inte ha något att förhålla sig till och bedöma barnens sjukdomstillstånd.</p> <p>Stort behov av tydligare riktlinjer och att tas på alvar i förskolan.</p> <p>Påfrestande att inte kunna bedriva verksamheten på grund av eventuella ändringar i restriktionerna.</p>	<p>Rädslan är påfrestande.</p> <p>Känslan av panik för att arbeta när kollegorna är sjuka i covid.</p> <p>Påfrestande att bemöta denna ovisshet och osäkerhet hela tiden.</p>	
--	---	---	--